Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (šesto vijeće)

27. veljače 2014.*

„Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Svjetsko tržište zaslona od tekućih kristala (LCD) – Sporazumi i usklađena djelovanja u vezi s cijenama i proizvodnim kapacitetima – Mjesna nadležnost – Unutarnje prodaje – Prodaja gotovih proizvoda u koje su ugrađeni proizvodi koji su predmet kartela – Jedinstvena i trajna povreda – Novčane kazne – Pravilo o zaokruživanju – Neograničena nadležnost“

U predmetu T-91/11,

InnoLux Corp., prethodno Chimei InnoLux Corp., sa sjedištem u Zhunanu (Tajvan), koje zastupaju J.-F. Bellis, odvjetnik, i R. Burton, *solicitor*,

tužitelj,

protiv

Europske komisije, koju zastupaju P. Van Nuffel, F. Ronkes Agerbeek i A. Biolan, u svojstvu agenata,

tuženik,

povodom zahtjeva za djelomično poništenje Odluke Komisije C (2010) 8761 *final* od 8. prosinca 2010. koja se odnosi na postupak primjene članka 101. [UFEU-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.309 - LCD) te smanjenje iznosa novčane kazne koja je tom odlukom izrečena tužitelju,

OPĆI SUD (šesto vijeće),

u sastavu: H. Kanninen, predsjednik, G. Berardis (izvjestitelj) i C. Wetter, suci,

tajnik: N. Rosner, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 24. travnja 2013.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: engleski.

Presudu

Pozadina spora

1. *Društva na koja se odnosi ovaj predmet*

1 Chi Mei Optoelectronics Corp. (u daljnjem tekstu: CMO) bilo je trgovačko društvo osnovano u skladu s tajvanskim pravom koje je kontroliralo grupu društava koja su se bavila proizvodnjom zaslona od tekućih kristala s aktivnom matricom (u daljnjem tekstu: LCD), sa sjedištima po cijelom svijetu.

2 CMO je 20. studenoga 2009. sklopio ugovor o spajanju s društvima InnoLux Display Corp. i TPO Displays Corp. U skladu s tim ugovorom TPO Displays i CMO prestali su postojati 18. ožujka 2010. Pravna osoba koja je nastavila postojati u dva je navrata promijenila naziv, najprije s InnoLux Display Corp. u Chimei InnoLux Corp. i konačno u InnoLux Corp., tužitelja.

2. *Upravni postupak*

3 Dana [*povjerljivo*] [1] Samsung Electronics Co. Ltd (u daljnjem tekstu: Samsung), društvo osnovano u skladu s korejskim pravom, podnijelo je Komisiji Europskih zajednica zahtjev za oslobađanje od kazne na temelju Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2002, C 45, str. 3., u daljnjem tekstu: Obavijest o oslobađanju od kazne iz 2002.).

4 Tom je prilikom Samsung prijavio da između više društava, među kojima i tužitelj, postoji zabranjeni sporazum u odnosu na određene vrste LCD-a.

5 Komisija je 23. studenoga 2006. Samsungu dodijelila uvjetno oslobođenje od kazne sukladno članku 15. Obavijesti o oslobađanju od kazne iz 2002., dok je to odbila drugom sudioniku u zabranjenom sporazumu, društvu LG Display Co. Ltd osnovanom u skladu s korejskim pravom, prethodno LG Philips LCD Co. Ltd (u daljnjem tekstu: LGD).

6 Komisija je 27. svibnja 2009. pokrenula upravni postupak i dostavila obavijest o utvrđenim činjenicama sukladno članku 10. Uredbe Komisije (EZ) br. 773/2004 od 7. travnja 2004. o postupcima koje Komisija vodi na temelju članaka 81. [EZ] i 82. [EZ] (SL L 123, str. 18.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 298.). Ta je obavijest o utvrđenim činjenicama bila upućena šesnaest trgovačkih društava, među kojima su bili CMO i dva europska društva kćeri u njegovom 100%-tnom vlasništvu, odnosno Chi Mei Optoelectronics BV i Chi Mei Optoelectronics UK Ltd. U tom pogledu u uvodnim izjavama 281. do 285. obavijesti o utvrđenim činjenicama Komisija je osobito podsjetila na to da prema sudskoj praksi, kao prvo, odredbe prava Europske unije o tržišnom natjecanju priznaju da različita trgovačka društva koja su dio iste grupe čine jedan gospodarski subjekt i stoga jedinstvenog poduzetnika u smislu članaka 101. i 102. UFEU-a, ako navedena trgovačka društva samostalno ne određuju svoje djelovanje na tržištu (presuda Općeg suda od 30. rujna 2003., Michelin/Komisija, T-203/01, Zb., str. II-4071., t. 290.) i, kao drugo, da je dovoljno, kako bi se potvrdila pretpostavka da društvo majka ima odlučujući utjecaj na ponašanje društva kćeri na tržištu, da Komisija dokaže da društvo majka drži ukupni kapital društva kćeri (presuda Općeg suda od 31. ožujka 2009., ArcelorMittal Luxembourg i dr./Komisija, T-405/06, Zb., str. II-771., t. 91.). Zatim, u uvodnim izjavama 327. do 329. obavijesti o utvrđenim činjenicama Komisija je dala razloge zbog kojih se, primjenom navedene sudske prakse, dvoje gore navedenih društava kćeri CMO-a trebalo smatrati solidarno odgovornima za povrede koje je počinio CMO.

1 — Povjerljivi podaci su izostavljeni.

7 Uz obavijest o prigovorima bio je priložen dodatni CD-ROM koji je sadržavao dostupne dijelove spisa Komisije. Adresati obavijesti o utvrđenim činjenicama koristili su se pravom na uvid u dijelove spisa Komisije koji su isključivo bili dostupni u službenim prostorima Komisije.

8 Adresati obavijesti o utvrđenim činjenicama u propisanom su roku Komisiju pismeno obavijestili o svojim stavovima o prigovorima istaknutima u odnosu na njih.

9 Više adresata obavijesti o utvrđenim činjenicama, među kojima i tužitelj, iskoristilo je svoje pravo na usmeno saslušanje prilikom rasprave održane 22. i 23. rujna 2009.

10 Zahtjevom za dostavu informacija od 4. ožujka 2010. i pismenom od 6. travnja 2010., stranke su pozvane da dostave podatke o vrijednosti prodaje koja se uzima u obzir prilikom utvrđivanja novčanih kazni te da podnesu svoja očitovanja u vezi s tim pitanjem.

11 CMO je na navedeno pismeno odgovorio 23. travnja 2010.

3. *Pobijana odluka*

12 Komisija je 8. prosinca 2010. donijela odluku C (2010) 8761 *final*, koja se odnosi na postupak primjene članka 101. [UFEU] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.309 - LCD) (u daljnjem tekstu: pobijana odluka), čiji je sažetak objavljen u *Službenom listu Europske Unije* 7. listopada 2011. (SL C 295, str. 8.).

13 Pobijana odluka upućena je šest od šesnaest trgovačkih društava adresata obavijesti o utvrđenim činjenicama, među kojima je bio i tužitelj. Međutim, tom odlukom nisu više bila obuhvaćena njegova društva kćeri, kojima je navedena obavijest bila upućena.

14 Pobijanom odlukom Komisija je utvrdila da između šest velikih međunarodnih proizvođača LCD-a, među kojima je i tužitelj, postoji zabranjeni sporazum u odnosu na sljedeće dvije kategorije tih proizvoda, čije su dimenzije jednake ili veće od dvanaest inča: LCD-i za informacijske tehnologije, poput onih za kompaktna prijenosna računala i računalne zaslone (u daljnjem tekstu: LCD-IT), i LCD-i za televizore (u daljnjem tekstu: LCD-TV) (u daljnjem tekstu, zajedno: LCD-i koji su predmet kartela).

15 Sukladno pobijanoj odluci, taj je zabranjeni sporazum poprimio oblik jedinstvene i trajne povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u, koja je trajala najmanje od 5. listopada 2001. do 1. veljače 2006. (u daljnjem tekstu: razdoblje povrede). U tom razdoblju sudionici zabranjenog sporazuma su, uglavnom u tajvanskim hotelima, održali veći broj višestranih sastanaka, koje su nazivali „kristalnim sastancima“. Ti su sastanci imali jasan protutržišni cilj, s obzirom na to da su njihovi sudionici imali priliku utvrđivati minimalne cijene LCD-a koji su bili predmet kartela, raspravljati o svojim predviđanjima cijena kako bi spriječili njihovo smanjenje i usklađivati povećanje cijena kao i razinu proizvodnje. Za vrijeme trajanja razdoblja povrede sudionici zabranjenog sporazuma također su održavali dvostrane sastanke i često razmjenjivali informacije o temama o kojima su raspravljali na „kristalnim sastancima“. Osim toga, poduzeli su mjere kako bi provjerili poštuju li se odluke donesene na tim sastancima (uvodne izjave 70. do 74. pobijane odluke).

16 Iako je tužitelj tvrdio da je tržište LCD-TV-a različito od tržišta LCD-IT-a i da se zabranjeni sporazum odnosi isključivo na potonje, Komisija je ipak smatrala da se radilo o jedinstvenoj i trajnoj povredi koja je obuhvatila sve navedene proizvode (uvodne izjave 281. i 283. do 290. pobijane odluke).

17 Pri određivanju iznosa novčanih kazni izrečenih pobijanom odlukom Komisija se temeljila na Smjernicama o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 1/2003 (SL 2006, C 210, str. 2., u daljnjem tekstu: Smjernice iz 2006.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 58.).

18 Primjenjujući Smjernice iz 2006., Komisija je, kao prvo, definirala vrijednost prodaje LCD-a koji su predmet kartela, a na koje se povreda izravno ili neizravno odnosi. U tu svrhu, ona je utvrdila tri kategorije prodaje koju su obavljali sudionici zabranjenog sporazuma:

— „izravna prodaja unutar EGP-a“, to jest prodaja LCD-a koji su predmet kartela drugom poduzetniku unutar Europskog gospodarskog prostora (EGP);

— „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, to jest prodaja LCD-a koji su predmet kartela, unutar grupe koje je proizvođač dio, ugrađenih u gotove proizvode koji se zatim prodaju drugom poduzetniku unutar EGP-a;

— „neizravna prodaja“, to jest prodaja LCD-a koji su predmet kartela drugom poduzetniku smještenom izvan EGP-a, koji zatim zaslone ugrađuje u gotove proizvode i prodaje ih unutar EGP-a (uvodna izjava 380. pobijane odluke).

19 Međutim, Komisija je ocijenila da se može ograničiti na to da u obzir uzme prve dvije kategorije spomenute u gornjoj točki 18., s obzirom na to da uključivanje treće kategorije nije bilo potrebno kako bi izrečene kazne postigle dovoljnu razinu odvraćajućeg učinka (uvodna izjava 381. pobijane odluke).

20 Umjesto da u obzir uzme vrijednost prodaje koju je taj poduzetnik ostvario tijekom posljednje pune poslovne godine svoga sudjelovanja u povredi, kako je to predviđeno točkom 13. Smjernica iz 2006., Komisija je smatrala da je u konkretnom slučaju primjerenije koristiti prosječnu godišnju vrijednost prodaje tijekom cijelog razdoblja povrede, osobito uzimajući u obzir iznimno povećanje prodaje većine poduzetnika u pitanju tijekom godina obuhvaćenih pobijanom odlukom (uvodna izjava 384. pobijane odluke).

21 Komisija je odbila tužiteljeve prigovore koji su se odnosili na činjenicu da se, ponajprije, vrijednost relevantne prodaje trebala utvrditi na način da se ne uzme obzir njegova „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ kao ni njegova „izravna prodaja unutar EGP-a“ drugim adresatima obavijesti o utvrđenim činjenicama, zatim, da je trebalo isključiti isporuke LCD-a za koje nisu bile slane fakture europskim poduzetnicima i, konačno, da je bilo potrebno razlikovati prodaju LCD-IT-a i LCD-TV-a. Tužitelj dakle smatra da je ukupna relevantna prodaja tijekom razdoblja povrede iznosila 1.555.111.603 eura, čiji je godišnji prosjek, dobiven podjelom navedenog iznosa s trajanjem zabranjenog sporazuma od 4,33 godine, iznosio 359.148.176 eura (uvodne izjave 388., 394., 398. do 401. i tablica 4. pobijane odluke).

22 Kao drugo, Komisija je smatrala da je, uzimajući u obzir težinu počinjene povrede, udio vrijednosti prodaje predmetnih proizvoda radi utvrđivanja osnovnog iznosa novčane kazne trebalo odrediti u visini od 16%, i to za sve sudionike u zabranjenom sporazumu (uvodna izjava 416. pobijane odluke).

23 Kao treće, Komisija je u pogledu trajanja povrede prema tužitelju primijenila multiplikacijski faktor koji iznosi 4,25 zbog njegovog sudjelovanja u povredi tijekom cijelog trajanja zabranjenog sporazuma kako je ono utvrđeno pobijanom odlukom, to jest četiri godine i tri mjeseca (uvodne izjave 417. i 418. kao i tablica 5. pobijane odluke).

24 Kao četvrto, Komisija je smatrala da su okolnosti predmetnog slučaja opravdavale da se u osnovni iznos novčane kazne uključi dodatni iznos od 16% prosječne relevantne vrijednosti prodaje, kako bi se osigurao njen odvraćajući učinak (u daljnjem tekstu: ulazna naknada), sukladno točki 25. Smjernica iz 2006., i to u odnosu na sve sudionike u zabranjenom sporazumu (uvodne izjave 419. i 424. pobijane odluke).

25 Kao peto, Komisija nije utvrdila postojanje otegotnih ili olakotnih okolnosti na temelju Smjernica iz 2006. u odnosu ni na jednog sudionika u zabranjenom sporazumu. Pritom je Komisija odbila argumente tužitelja da je on navodno imao pasivnu ulogu u zabranjenom sporazumu, da je u njemu sudjelovao nehotice i, konačno, da je surađivao s Komisijom na način koji prelazi okvire predviđene Obaviješću o oslobađanju od kazne iz 2002., premda mu Komisija nije uputila jednake detaljne zahtjeve za dostavljanje podataka poput onih upućenih ostalim sudionicima zabranjenog sporazuma (uvodne izjave 426., 430., 433., 434., 438., 439. i 442. do 444. pobijane odluke).

26 Šesto, primjenjujući Obavijest o oslobađanju od kazne iz 2002., Komisija je najprije potvrdila da je Samsungu dodijelila potpuno oslobođenje od kazne. Nadalje, smatrala je da tužiteljeva suradnja istome ne daje pravo na bilo kakvo smanjenje novčane kazne (uvodne izjave 455. do 458. i 472. pobijane odluke).

27 Na temelju navedenih razmatranja Komisija je u članku 2. pobijane odluke tužitelju izrekla novčanu kaznu u iznosu od 300.000.000 eura.

Postupak i tužbeni zahtjevi stranaka

28 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 21. veljače 2011. tužitelj je pokrenuo predmetni postupak.

29 Na temelju izvještaja suca izvjestitelja Opći sud (šesto vijeće) odlučio je otvoriti usmeni postupak i u okviru mjera upravljanja postupkom predviđenih člankom 64. Poslovnika Općeg suda postavio je pitanja strankama u pisanom obliku, na koja su one odgovorile u danom im roku.

30 Stranke su iznijele svoja izlaganja i odgovore na usmena pitanja koja je Opći sud postavio na ročištu održanom 24. travnja 2013.

31 Tužitelj u biti od Općeg suda zahtijeva da:

— poništi pobijanu odluku u dijelu u kojem se ista odnosi na njega;

— smanji iznos novčane kazne koja mu je izrečena pobijanom odlukom;

— naloži Komisiji snošenje troškova.

32 Komisija od Općeg suda zahtijeva da:

— odbije tužbu;

— naloži tužitelju snošenje troškova.

O pravu

33 U svojoj tužbi tužitelj ističe tri tužbena razloga:

— prvi, kojim tvrdi da je Komisija, određujući vrijednosti relevantne prodaje radi utvrđenja novčane kazne, primijenila pravno netočan pojam, takozvanu „izravnu prodaju unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“;

— drugi, kojim tvrdi da je, zaključivši da se povreda odnosi na LCD-TV-e, Komisija povrijedila članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u;

— treći, kojim tvrdi da je vrijednost relevantne prodaje koju je Komisija utvrdila u odnosu na njega pogrešno obuhvaćala i prodaju koja se ne odnosi na LCD-e koji su predmet kartela.

1. *Prvi tužbeni razlog, kojim se tvrdi da je Komisija, određujući vrijednosti relevantne prodaje radi utvrđenja novčane kazne, primijenila pravno netočan pojam, takozvanu „izravnu prodaju unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“*

34 Prvi tužiteljev tužbeni razlog sastoji se u biti od dvaju dijelova, od kojih se prvi odnosi na činjenicu da je pojam „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ u suprotnosti s nepostojanjem utvrđenja povrede u pogledu gotovih proizvoda u koje su ugrađeni LCD-i koji su predmet kartela, a drugi na nedosljednosti koje su navodno svojstvene tom pojmu.

Prvi dio, koji se odnosi na činjenicu da je pojam „neposredna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ u suprotnosti s nepostojanjem utvrđenja povrede u pogledu gotovih proizvoda u koje su ugrađeni LCD-i koji su predmet kartela

35 Tužitelj s jedne strane tvrdi da primjena pojma „neposredna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ nije u skladu s točkom 13. Smjernica iz 2006. zato što je Komisija uzela u obzir prodaju gotovih proizvoda, u pogledu kojih pobijanom odlukom nije utvrđena nikakva povreda i koji stoga nisu u izravnoj pa čak ni neizravnoj vezi s povredom koja je tom odlukom utvrđena. S druge strane, tužitelj ističe da cijene LCD-a koji su predmet kartela nisu referentne cijene za gotove proizvode u koje su ugrađeni navedeni LCD-i.

36 Sukladno točki 13. Smjernica iz 2006., „u određivanju osnovnog iznosa kazne koju će nametnuti, Komisija će upotrijebiti vrijednost prihoda od prodaje robe ili usluga tog poduzetnika na koju se povreda izravno ili neizravno odnosi u odgovarajućem zemljopisnom području unutar Europskoga gospodarskog prostora“.

37 U tom smislu valja najprije primijetiti da iz te odredbe ne proizlazi da se radi utvrđivanja relevantne vrijednosti prodaje u obzir može uzeti samo vrijednost prodaje ostvarena kroz transakcije na koje su povrede stvarno utjecale (vidjeti, u tom smislu, presudu Općeg suda od 16. lipnja 2011., Putters International/Komisija, T-211/08, Zb., str. II-3729., t. 58.).

38 Izričaj točke 13. Smjernica iz 2006. odnosi se u biti na prodaju koja je ostvarena na relevantnom tržištu zahvaćenom povredom. Tim više, navedena se točka ne odnosi samo na slučajeve u kojima Komisija raspolaže dokumentarnim dokazima kojima dokazuje povredu (vidjeti, u tom smislu, gore navedenu presudu Putters International/Komisija, t. 59.).

39 Navedeno tumačenje potvrđuje cilj kojemu teže pravila Unije o tržišnom natjecanju. Naime, tumačenje koje predlaže tužitelj značilo bi da bi Komisija, radi određivanja osnovnog iznosa kazne koju će nametnuti u slučajevima kartela, bila obvezna u svakom pojedinom slučaju utvrditi na koje je

pojedinačne prodaje zabranjeni sporazum utjecao. Takvu obvezu sudovi Unije nikada nisu nametnuli i ništa ne ukazuje na to da je Komisija imala namjeru nametnuti si takvu obvezu u Smjernicama iz 2006. (gore navedena presuda Putters International/Komisija, t. 60.).

40 Nadalje, iz ustaljene sudske prakse proizlazi da je dio prometa ostvaren proizvodima koji su predmet povrede po prirodi dobar pokazatelj razmjera povrede na predmetnom tržištu. Osobito je promet ostvaren prodajom proizvoda koji potječu iz ograničavajućeg djelovanja objektivno mjerilo koje pravilno odražava štetnost takvog postupanja za normalno odvijanje tržišnog natjecanja (gore navedena presuda Putters International/Komisija, t. 61.; u tom smislu vidjeti također presudu Suda od 7. lipnja 1983., Musique Diffusion française i dr./Komisija, 100/80 do 103/80, Zb., str. 1825., t. 121., i presudu Općeg suda od 11. ožujka 1999., British Steel/Komisija, T-151/94, Zb., str. II-629., t. 643.).

41 U predmetnom slučaju potrebno je podsjetiti da je u uvodnoj izjavi 380. pobijane odluke Komisija definirala kategorije izravne prodaje opisane u gornjoj točki 18.

42 Kad je riječ o „izravnoj prodaji unutar EGP-a“, ne osporava se da ona ispunjava uvjete propisane točkom 13. Smjernica iz 2006. tumačenih u smislu mjerodavne sudske prakse.

43 Kad je riječ o „izravnoj prodaji unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, tužitelj u prvom dijelu prvog tužbenog razloga tvrdi da ona nije u izravnoj ili neizravnoj vezi s povredom zato što se odnosi na prodaju gotovih proizvoda u koje su ugrađeni LCD-i koji su predmet kartela, a ne na prodaju samih LCD-a koji su predmet kartela.

44 U tom smislu najprije treba navesti da se, iako napomena broj 1. koja se odnosi na točku 13. Smjernica iz 2006. ukazuje na to da je postojanje prodaje koja je u neizravnoj vezi s povredom moguće ustanoviti kada cijena proizvoda koji je predmet horizontalnog sporazuma o određivanju cijena služi kao temelj za cijenu proizvoda bolje ili lošije kvalitete, u njoj samoj pojašnjava da se navedeni slučaj spominje tek kao primjer. Stoga je činjenica na koju se tužitelj poziva, da u konkretnom slučaju gotovi proizvodi u koje su ugrađeni LCD-i koji su predmet kartela nisu proizvodi bolje ili lošije kvalitete od ovih potonjih, potpuno irelevantna.

45 U odnosu na okolnost na koju se tužitelj također poziva, prema kojoj u pobijanoj odluci nije utvrđena povreda u odnosu na gotove proizvode u koje su ugrađeni LCD-i koji su predmet kartela, valja navesti da Komisija nije uzela u obzir cjelokupnu vrijednost prodaje navedenih gotovih proizvoda, već samo dio navedene vrijednosti koji je mogao odgovarati vrijednosti LCD-a koji su predmet kartela ugrađenih u gotove proizvode, pod uvjetom da je potonje tužitelj prodao poduzetnicima sa sjedištem unutar EGP-a. Iako je očito da Komisija nije mogla u obzir uzeti cjelokupnu navedenu vrijednost a da prethodno nije utvrdila postojanje povrede u odnosu na gotove proizvode, ne može se smatrati da je takvo utvrđenje bilo potrebno da bi se mogao uzeti u obzir dio te vrijednosti koji se sastoji od vrijednosti LCD-a koji su predmet kartela ugrađenih u gotove proizvode.

46 Osim toga, da se Komisija nije koristila pojmom „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, ona prilikom utvrđenja novčane kazne ne bi bila mogla uzeti u obzir veći dio prodaje LCD-a koji su predmet kartela, ostvarene od strane sudionika u zabranjenom sporazumu koji su dio vertikalno integriranih poduzetnika, premda je ta prodaja štetila odvijanju tržišnog natjecanja unutar EGP-a.

47 Dakle, sukladno sudskoj praksi navedenoj u gore navedenim točkama 37. do 40., Komisija je u obzir trebala uzeti razmjer povrede na predmetnom tržištu i u tu je svrhu mogla koristiti promet koji je tužitelj ostvario na temelju LCD-a koji su predmet kartela kao objektivno mjerilo koje ispravno odražava štetnost njegovog sudjelovanja u zabranjenom sporazumu za normalno odvijanje tržišnog natjecanja, pod uvjetom da je taj promet bio rezultat prodaje koja je povezana s EGP-om. Takva veza

postoji u slučaju kada tužitelj LCD-e koji su predmet kartela isporučuje svojim društvima kćerima, bez obzira na njihovo sjedište, koja ih zatim ugrađuju u gotove proizvode i prodaju ih trećima unutar EGP-a.

48 Izbor Komisije da u obzir uzme „izravnu prodaju unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ u predmetnom je slučaju tim više opravdan što iz dokaza sadržanih u pobijanoj odluci (vidjeti osobito uvodnu izjavu 394. pobijane odluke), koje tužitelj ne osporava, proizlazi da se prodaja LCD-a koji su predmet kartela unutar poduzetnika koji sudjeluju u zabranjenom sporazumu odvijala po cijenama na koje je taj sporazum utjecao.

49 Osim toga, kao što to posebno proizlazi iz uvodnih izjava 92. i 93. pobijane odluke, sudionici zabranjenog sporazuma bili su upoznati s činjenicom da cijena LCD-a koji su predmet kartela utječe na cijenu gotovih proizvoda u koje su oni ugrađeni.

50 Konačno, u odnosu na argument tužitelja da je svako izjednačavanje prodaje gotovih proizvoda koji se sastoje od određenih dijelova i prodaje tih sastavnih dijelova zasebno protivno presudi Općeg suda od 10. rujna 2008., JSC Kirovo-Chepetsky Khimichesky Kombinat/Vijeće (T-348/05, još neobjavljena u Zborniku, t. 62.), treba napomenuti da se okolnosti u kojima, i svrha zbog koje, je Komisija u obzir uzela LCD-e koji su predmet kartela koji su bili ugrađeni u gotove proizvode ne mogu izjednačiti s onima svojstvenim predmetu o kojemu je odlučeno navedenom presudom.

51 Naime, u predmetu o kojemu je odlučeno gore navedenom presudom JSC Kirovo-Chepetsky Khimichesky Kombinat/Vijeće (točke 54., 55., 57. i 58.) Vijeće Europske unije je, nakon što je donijelo na temelju antidampinške istrage o određenim proizvodima, među kojima je i amonijev nitrat, antidampinške mjere u vezi s istima, proširilo područje primjene navedenih mjera na druge proizvode, bez pokretanja nove istrage, iz razloga što su ti drugi proizvodi bili slični onima na koje se odnosila navedena istraga, osobito u pogledu koncentracije amonijevog nitrata.

52 U tom smislu Opći sud je utvrdio nezakonitost takvog ekstenzivnog tumačenja navodeći sljedeće:

> „62. […] Sastavni dio gotovog proizvoda može, dakako, biti predmet antidampinških mjera, ali se u tom slučaju valja smatrati proizvodom koji [je] zasebno [predmet dampinga]. Kad se taj sastavni dio ne smatra samostalnom cjelinom, već dijelom drugog proizvoda, taj drugi proizvod čini, sa svim svojim sastavnim dijelovima, predmetni proizvod i slijedom toga antidampinška istraga mora se odnositi na taj proizvod neovisno o tim sastavnim dijelovima. Samo proizvodi koji su bili predmet antidampinške istrage mogu biti predmetom antidampinških mjera, nakon što se utvrdi da se navedeni proizvodi izvoze na područje Zajednice po nižoj cijeni od cijene „usporedivih proizvoda“ u smislu članka 1. Uredbe [Vijeća (EZ) br. 384/96 od 22. prosinca 1995. o zaštiti od dampinškog uvoza iz zemalja koje nisu članice Europske zajednice (SL 1996., L 56, str. 1.). Slijedom navedenog, budući da nije sporno da se nove vrste proizvoda na koje se odnosi pobijana uredba razlikuju od proizvoda obuhvaćenog izvornim uredbama, na njih nije moguće primijeniti antidampinšku pristojbu bez prethodne provedbe istrage radi ispitivanja jesu li i ti proizvodi predmet dampinga na tržištu Zajednice.“

53 U ovom predmetu nema ničeg usporedivog jer u predmetnom slučaju Komisija nije provela istragu, kao što je to učinila u slučaju LCD-a koji su predmet kartela, kako bi utvrdila postojanje povrede koja se odnosi na gotove proizvode u koje su ti LCD-i ugrađeni. Ni u kojem slučaju ne izjednačavajući LCD-e koji su predmet kartela s gotovim proizvodima kojih su sastavni dio, Komisija se ograničila na to da zaključi, isključivo radi utvrđenja novčane kazne, da se u slučaju vertikalno integriranih poduzetnika poput tužitelja mjesto prodaje gotovih proizvoda podudaralo s mjestom prodaje sastavnog dijela koji je predmet kartela trećoj osobi, koja ne čini dio istog poduzetnika koji je proizveo navedeni sastavni dio.

54 Na temelju svih prethodnih razmatranja proizlazi da prvi dio ovog tužbenog razloga valja odbiti.

Drugi dio koji se odnosi na nedosljednosti koje su navodno svojstvene pojmu „neposredna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“

55 Drugi dio prvog tužbenog razloga sadrži dva prigovora koji se odnose na pojam „izravne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, koji je doveo do toga da je Komisija, s jedne strane, prekoračila svoju mjesnu nadležnost i, s druge strane, podvrgnula tužitelja nepovoljnom i diskriminatornom postupanju u odnosu na ostale sudionike u istom zabranjenom sporazumu.

Mjesna nadležnost Komisije

56 Tužitelj tvrdi da je uračunavanjem „izravne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ Komisija umjetno promijenila mjesto u kojem se navedena prodaja stvarno odvijala i da je time prekoračila svoju mjesnu nadležnost.

57 Najprije treba podsjetiti na načela utvrđena sudskom praksom u odnosu na mjesnu nadležnost Komisije za utvrđenje povreda prava tržišnog natjecanja.

58 U tom smislu Sud je priznao da u slučaju kada poduzetnici koji imaju sjedište izvan EGP-a, ali proizvode robu koja se trećima prodaje unutar EGP-a, međusobno usklađuju cijene koje primjenjuju prema kupcima sa sjedištem unutar EGP-a i provode to usklađivanje na način da prodaju po cijenama koje su zapravo koordinirane, takvo usklađivanje ima za cilj i učinak ograničavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu u smislu članka 101. UFEU-a, te da je Komisija mjesno nadležna postupati (vidjeti u tom smislu presudu Suda od 27. rujna 1988., Ahlström Osakeyhtiö i dr./Komisija, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 i 125/85 do 129/85, Zb., str. 5193., u daljnjem tekstu: presuda drvena smjesa I, t. 13. i 14.).

59 Sudska je praksa također utvrdila da povreda članka 101. UFEU-a obuhvaća dvije vrste postupanja, odnosno uspostavljanje zabranjenog sporazuma i njegovu provedbu. Kad bi primjena zabrana određenih pravom tržišnog natjecanja ovisila o mjestu uspostavljanja zabranjenog sporazuma, to bi očito omogućilo poduzetnicima da na jednostavan način izbjegnu navedene zabrane. Stoga je mjerodavno mjesto provedbe zabranjenog sporazuma. Osim toga, za utvrđenje nalazi li se to mjesto unutar EGP-a nije relevantna činjenica jesu li sudionici zabranjenog sporazuma, kako bi uspostavili kontakte s kupcima unutar Zajednice, to učinili posredstvom društava kćeri, zastupnika, podzastupnika ili podružnica sa sjedištem unutar EGP-a (vidjeti, u tom smislu, presudu drvna smjesa I, t. 16. i 17.).

60 Ako se uvjet koji se tiče provedbe zabranjenog sporazuma ispuni, nadležnost Komisije da primijeni pravila tržišnog natjecanja Unije na takvo ponašanje pokrivena je teritorijalnim načelom koje je opće priznato međunarodnim javnim pravom (presuda drvna smjesa I, t. 18.).

61 Sudsku praksu koja proizlazi iz presude drvna smjesa I preuzeo je Opći sud u presudi od 25. ožujka 1999., Gencor/Komisija (T-102/96, Zb., str. II-753.), koja se odnosila na odluku o koncentraciji u smislu Uredbe Vijeća (EEZ) br. 4064/89 od 21. prosinca 1989. o kontroli koncentracija između poduzetnika (SL 1990, L 257, str. 13.), izmijenjene Uredbom Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (SL L 24, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 5., str. 73.).

62 Točno je da je tom prilikom Opći sud smatrao da je primjena odredaba prava Unije o kontroli koncentracija opravdana prema međunarodnom javnom pravu kada je za očekivati da će namjeravana koncentracija imati neposredan i znatan učinak na području Unije (gore navedena presuda Gencor/Komisija, t. 90.).

63 Međutim, u točki 87. gore navedene presude Gencor/Komisija, Opći sud je u biti istaknuo da je kriterij provođenja zabranjenog sporazuma kao okolnosti koja predstavlja poveznicu s područjem Unije ispunjen samom prodajom proizvoda koji je predmet kartela unutar Unije, neovisno o tome gdje se nalaze izvori opskrbe i proizvodni pogoni. Shodno tome, Opći sud je u navedenom predmetu odbio tužiteljev argument koji se temeljio na činjenici da u navedenom slučaju koncentracija nije ni nastala niti se odvijala na području Unije, već u Južnoj Africi, i da stoga nisu bili ispunjeni uvjeti mjesne nadležnosti predviđeni presudom drvna smjesa I (gore navedena presuda Gencor/Komisija, t. 56., 61. i 87.).

64 Iz toga proizlazi da zaključci Općeg suda iz gore navedene presude Gencor/Komisija ne dovode u pitanje sudsku praksu koja proizlazi iz presude drvna smjesa I.

65 Iz toga slijedi da je dovoljno u predmetnom slučaju usredotočiti se na pitanje može li Komisija kategoriju „neposredne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ koristiti a da time ne povrijedi načela navedena u presudi drvna smjesa I.

66 U tom smislu najprije treba napomenuti da, u slučaju kada kartel s međunarodnim djelovanjem ima protutržišni cilj, on se u smislu presude drvna smjesa I na unutarnjem tržištu provodi zbog same činjenice da se proizvodima koji su predmet kartela trguje na tom tržištu.

67 Naime, treba navesti da provođenje zabranjenog sporazuma ne znači nužno da on proizvodi stvarne učinke (presuda Općeg suda od 12. rujna 2007., Prym i Prym Consumer/Komisija, T-30/05, još neobjavljena u *Z*borniku, t. 110.; u tom smislu vidjeti i presudu Suda od 24. rujna 2009., Erste Group Bank i dr./Komisija, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-137/07 P, Zb., str. I-8681., t. 116. i 117.). Pitanje je li zabranjeni sporazum imao stvarne učinke na cijene koje su primijenili njegovi sudionici zapravo je relevantno samo u okviru određivanja stupnja težine zabranjenog sporazuma radi utvrđivanja iznosa novčane kazne, pod uvjetom da Komisija odluči temeljiti svoju odluku na tom kriteriju (u tom smislu vidjeti presudu suda od 4. lipnja 2009., T-Mobile Netherlands i dr., C-8/08, Zb., str. I-4529., t. 31.) kao jednom od onih koje može uzeti u obzir u tom kontekstu. Međutim, to se nije dogodilo u predmetnom slučaju (vidjeti uvodnu izjavu 416. pobijane odluke).

68 Također, nije važno to što sudionici zabranjenog sporazuma nisu uvijek poštivali odluke koje su donijeli o cijenama. Naime, određivanje cijene, čak i ako je ona samo orijentacijska, utječe na tržišno natjecanje jer omogućava svim sudionicima zabranjenog sporazuma da s određenim stupnjem sigurnosti predvide cijene svojih konkurenata. Općenitije, ti zabranjeni sporazumi predstavljaju izravnu intervenciju u osnovne parametre tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu. Naime, izražavajući zajedničku volju da se na njihove proizvode primijeni određena razina cijene, proizvođači u pitanju ne određuju više samostalno svoju politiku na tržištu, kršeći na taj način odredbe Ugovora o tržišnom natjecanju (vidjeti presudu Općeg suda od 9. srpnja 2003., Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija, T-224/00, Zb., str. II-2597., t. 120. i navedenu sudsku praksu).

69 Kao drugo, treba primijetiti da se pojam provedbe u smislu presude drvna smjesa I u bitnome temelji na pojmu poduzetnika iz prava tržišnog natjecanja, kako on proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 6. (u tom smislu vidjeti i presude Suda od 12. srpnja 1984., Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Zb., str. 2999., t. 11., i od 29. ožujka 2011., ArcelorMittal Luxembourg/Komisija i Komisija/ArcelorMittal Luxembourg i dr., C-201/09 P i C-216/09 P, Zb., str. I-2239., t. 95.), kojoj treba priznati odlučujuću ulogu u određivanju granica mjesne nadležnosti Komisije za primjenu navedenog prava.

70 Posebno, ako je poduzetnik u kojeg spada tužitelj sudjelovao u zabranjenom sporazumu izvan EGP-a, Komisija mora imati mogućnost voditi postupak zbog posljedica koje je djelovanje navedenog poduzetnika imalo na odvijanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu i izreći mu novčanu kaznu koja je razmjerna štetnosti navedenog zabranjenog sporazuma za odvijanje tržišnog natjecanja na navedenom tržištu. U tu svrhu, u slučaju kad su društva koja su dio istog poduzetnika kao i tužitelj

ugrađivala u gotov proizvod LCD-e koji su predmet kartela i koje je tužitelj proizveo, pri čemu je navedeni poduzetnik prodavao te gotove proizvode unutar EGP-a, valja smatrati da je zabranjeni sporazum utjecao na transakcije koje su se odvijale sve do trenutka koji uključuje i tu prodaju.

71 U tom kontekstu nije od odlučujućeg značaja je li se prodaja unutar navedenog poduzetnika zbog zabranjenog sporazuma ostvarivala po višim cijenama. Naime, u slučaju pozitivnog odgovora štetnost zabranjenog sporazuma odražava se u tim povišenjima. U slučaju negativnog odgovora ta se štetnost sastoji u konkurentnoj prednosti koju uživa poduzetnik koji sudjeluje u zabranjenom sporazumu u odnosu na druge poduzetnike koji proizvode gotove proizvode u koje su ugrađeni LCD-i koji su predmet kartela, ali koji te LCD-e kupuju po cijeni koja ne proizlazi iz uobičajenih uvjeta na tržištu. U tom pogledu, iz sudske prakse proizlazi da bi propuštanje da se u obzir uzmu vrijednosti isporuka unutar poduzetnika nužno dovelo do neopravdanog pogodovanja vertikalno integriranih poduzetnika, s obzirom na to da postoji mogućnost da se profit koji proizlazi iz zabranjenog sporazuma u takvim okolnostima ne bi uzeo u obzir, tako da bi poduzetnik u pitanju izbjegao kaznu razmjernu njegovom značaju na tržištu proizvoda koji su predmet povrede (u tom smislu vidjeti presudu Općeg suda od 14. svibnja 1998., Europa Carton/Komisija, T-304/94, Zb., str. II-869., t. 127. i 128.).

72 Tužitelj ne osporava navedenu sudsku praksu, ali ističe da bi jednostavno prenošenje iste na predmetni slučaj omogućilo Komisiji postizanje cilja da se ne pogoduje vertikalno integriranim poduzetnicima. Prema tome, suprotno onomu što je Komisija tvrdila u pobijanoj odluci, u tu svrhu nije bilo potrebno koristiti se pojmom „neposredna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“. Stajalište je tužitelja da se Komisija ne može temeljiti na gore navedenoj presudi Europa Carton/Komisija kako bi u obzir uzela vrijednost LCD-a koji su predmet kartela, a koji su ugrađeni izvan područja EGP-a u gotove proizvode prodavane u EGP-u. Stajalište je tužitelja da svako izjednačavanje prodaje gotovog proizvoda i LCD-a koji su predmet kartela treba isključiti. Naprotiv, prodaju unutar vertikalno integriranog poduzetnika trebalo bi izjednačiti s prodajom trećima i slijedom toga uračunati kao da je učinjena unutar EGP-a.

73 Treba navesti da se, kako to ističe Komisija, nijedan element iz sudske prakse koja proizlazi iz gore navedene presude Europa Carton/Komisija ne može tumačiti u smislu da je mjesna nadležnost Komisije isključena u slučaju kada su proizvodi koji su predmet kartela, prije dolaska na unutarnje tržište, predmet transakcije između dvaju društava sa sjedištem izvan EGP-a, a koja čine dio poduzetnika koji je sudjelovao u zabranjenom sporazumu.

74 U predmetnom slučaju sudionici zabranjenog sporazuma, koji su poput tužitelja bili vertikalno integrirani poduzetnici, ugrađivali su, izvan EGP-a, u gotov proizvod koji se prodavao unutar EGP-a LCD-e koji su predmet kartela. Slučaj o kojem je Komisija odlučivala zato nije mogao biti predmetom jednostavnog prenošenja sudske prakse iz gore navedene presude Europa Carton/Komisija. Slijedom toga, Komisija je imala pravo prilagoditi stavove izražene u navedenoj presudi na okolnosti predmetnog slučaja kako bi postigla cilj, kojem teži navedena sudska praksa, da se ne pogoduje vertikalno integriranim poduzetnicima koji su sudjelovali u zabranjenom sporazumu.

75 Na temelju svega prethodno navedenog treba zaključiti da uračunavanjem „neposredne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ Komisija nije nezakonito proširila svoju mjesnu nadležnost vođenja postupka zbog povrede propisa o tržišnom natjecanju utvrđenih Ugovorima.

Navodna diskriminacija koja proizlazi iz pojma „neposredna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“

76 Tužitelj tvrdi da je nezakonita priroda pojma „neposredne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ dokazana činjenicom da ga je njegova primjena izložila nepovoljnom i diskriminatornom postupanju u odnosu na druge sudionike u istom zabranjenom sporazumu.

– Uvodna razmatranja

77 Treba podsjetiti da načelo jednakog postupanja predstavlja opće načelo prava Unije, utvrđeno člancima 20. i 21. Povelje o temeljnim pravima Europske Unije.

78 Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da navedeno načelo zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različite načine i da se u različitim situacijama ne postupa na isti način, osim ako bi takvo postupanje bilo objektivno opravdano (vidjeti presudu Suda od 14. rujna 2010., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisija i dr., C-550/07 P, Zb., str. I-8301., točku 55. i navedenu sudsku praksu).

79 Što se tiče određivanja iznosa novčane kazne, postupanje kojim Komisija, primjenom različitih načina njenog utvrđivanja, diskriminira poduzetnike koji su sudjelovali u sporazumu ili usklađenom djelovanju protivnom članku 101. stavku 1. UFEU-a protivno je navedenom načelu (vidjeti presudu Suda od 19. srpnja 2012., Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i Komisija/Alliance One International i dr., C-628/10 P i C-14/11 P, t. 58. i navedenu sudsku praksu).

80 U predmetnom slučaju treba navesti da je Komisija novčane kazne svakom sudioniku u zabranjenom sporazumu utvrdila na temelju triju istih kategorija prodaje navedenih u gornjoj točki 18. Činjenica da je kategorija „neposredne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ bila primjenjiva samo na pojedine sudionike ne predstavlja diskriminaciju, s obzirom na to da je Komisija ocijenila primjenjivost navedene kategorije na svakog sudionika na temelju istih objektivnih kriterija. Analogno tome, činjenica da je neuzimanje u obzir „neizravne prodaje“ moglo više koristiti pojedinim sudionicima nego tužitelju sama po sebi ne predstavlja diskriminaciju (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i Komisija/Alliance One International i dr., t. 135. i 138., i mišljenje nezavisne odvjetnice Kokott u navedenom predmetu, t. 87.).

– Navodna diskriminacija u odnosu na Samsung

81 Tužitelj tvrdi da je Komisija prema njemu postupila na nepovoljniji način nego prema Samsungu, unatoč činjenici da su se ti poduzetnici nalazili u navodno usporedivim situacijama. U tom smislu tužitelj ističe da je Samsungova isporuka LCD-a koji su predmet kartela njegovim društvima kćerima sa sjedištem unutar EGP-a, koja su ih zatim ugradila u gotove proizvode, uračunata u „neposrednu prodaju unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ samo ako su gotovi proizvodi prodani unutar EGP-a. Nasuprot tome, svi LCD-i koji su predmet kartela koje je tužitelj prodao istim Samsungovim europskim društvima kćerima uzeti su u obzir kao „neposredna prodaja unutar EGP-a“, uključujući i gotove proizvode koje su navedena društva kćeri prodavala izvan EGP-a. S obzirom na navedene okolnosti, tužitelj ističe da prilikom prodaje LCD-a koji su predmet kartela Samsungu oni ne napuštaju krug članova kartela i stoga ne predstavljaju stavljanje na tržište.

82 Najprije treba navesti da je Komisija u odnosu na Samsung i tužitelja primijenila jednake kriterije. Naime, s jedne strane, tužiteljeva ili Samsungova prodaja LCD-a koji su predmet kartela neovisnim trećim stranama sa sjedištem unutar EGP-a bila je uključena u „izravnu prodaju unutar EGP-a“. S druge strane, slučajevi u kojima su tužitelj ili Samsung prvo isporučivali LCD-e koji su predmet kartela drugim društvima koja su dio istog poduzetnika, a koja su ih zatim ugrađivala u gotov proizvod koji se prodavao neovisnim trećim stranama, uzeti su u obzir kao „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, pod uvjetom da se ta prodaja trećima odvijala unutar EGP-a.

83 Nadalje, treba navesti da je Komisija imala potpuno pravo tužiteljevu prodaju Samsungovim europskim društvima kćerima uključiti u „izravnu prodaju unutar EGP-a“, s obzirom na to da su LCD-i koji su predmet spornog kartela prodani kupcima sa sjedištem unutar EGP-a, što je nužno narušilo tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu. Stupanj štetnosti, sukladno sudskoj praksi navedenoj u gornjoj točki 37., treba procjenjivati na temelju prometa koji je tužitelj ostvario, osobito navedenom prodajom.

84 Tužiteljev argument prema kojem Komisija nije trebala u obzir uzeti prodaju koja nije napustila krug sudionika u zabranjenom sporazumu ne može se prihvatiti. Naime, u slučaju kada se proizvod koji je predmet kartela prodaje na unutarnjem tržištu, odvijanje tržišnog natjecanja na tom tržištu se narušava i Komisija to mora uzeti u obzir prilikom utvrđenja novčane kazne koju izriče poduzetniku koji je imao korist od te prodaje. U tom smislu bitno je naglasiti da članak 101. UFEU-a, poput drugih pravila o tržišnom natjecanju iz Ugovorâ, ne štiti isključivo interese konkurenata ili potrošača, nego i strukturu tržišta te time samo tržišno natjecanje (gore navedene presude Suda T-Mobile Netherlands i dr., t. 38. i od 6. listopada 2009., GlaxoSmithKline Services i dr./Komisija i dr., C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P i C-519/06 P, Zb., str. I-9291., t. 63.). U predmetnom slučaju narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu potječe od prodaje između tužitelja i Samsunga.

85 Osim toga, iako je točno da su neki LCD-i koji su predmet kartela i koje su Samsungova europska društva kćeri kupila od tužitelja mogli biti ugrađeni u gotove proizvode koji su prodani izvan EGP-a, ta okolnost ne dovodi u pitanje činjenicu da se prodaja između dvaju različitih poduzetnika odvijala unutar EGP-a u slučaju kada su Samsungova europska društva kćeri kupovala tužiteljeve LCD-e. Komisija je stoga mogla smatrati da se radilo o prodaji koja utječe na tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu.

86 U vezi s činjenicom da je Komisija u odnosu na Samsung u obzir uzela samo onu prodaju LCD-a koji su predmet kartela koje su Samsungova europska društva kćeri ugrađivala u gotove proizvode prodavane unutar EGP-a, treba navesti da se prva prodaja tih LCD-a koji su predmet kartela ostvarila prilikom prodaje gotovog proizvoda. Stoga je Komisija, kako bi izbjegla uzimanje u obzir samo prodaje koja je bila povezana s EGP-om, imala pravo, odnosno obvezu, ograničiti se na to da u obzir uzme prodaju LCD-a koji su predmet kartela koji su bili ugrađeni u gotove proizvode prodavane unutar EGP-a.

87 U odnosu na tužiteljev argument da bi razlikovanje utemeljeno na odredištu gotovog proizvoda bilo protivno sudskoj praksi koja proizlazi iz presude Suda od 6. ožujka 1974., Istituto Chemioterapico Italiano i Commercial Solvent/Komisija (6/73 i 7/73, *Z*b., str. 223., t. 33.), treba navesti da je pitanje koje se postavilo u navedenom predmetu različito od onog koje se postavlja u predmetnom slučaju. Naime, u tom se predmetu postavilo pitanje primjenjivosti zabrane zlouporabe vladajućeg položaja, predviđene člankom 102. UFEU-a, u slučaju kada bi imatelj takvog položaja sa sjedištem na području unutarnjeg tržišta to htio zloupotrijebiti kako bi eliminirao konkurenta koji također ima sjedište na području tog tržišta. Sud je smatrao da samo u tim okolnostima nije bilo bitno utvrditi je li se navedeno ponašanje odnosilo na izvozne aktivnosti tog konkurenta ili na njegove aktivnosti na unutarnjem tržištu. Sud nije propustio istaknuti da bi eliminacija navedenog konkurenta utjecala na strukturu tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu (gore navedena presuda Istituto Chemioterapico Italiano i Commercial Solvents/Komisija, t. 33.). Naprotiv, u predmetnom slučaju Komisija je imala pravo definirati kategoriju „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ ograničavajući je samo na prodaju LCD-a koji su predmet kartela ugrađenih u gotove proizvode prodavanih unutar EGP-a. Naime, da se ta prva prodaja proizvoda koji su predmet kartela trećoj osobi nije odvijala unutar EGP-a, veza između unutarnjeg tržišta i povrede bila bi preslaba.

88 Konačno, čak i ako se ne može isključiti da se i LCD-i ugrađivani u druge gotove proizvode koje je Samsung prodavao trećima sa sjedištem izvan EGP-a naknadno mogu vratiti u EGP i tamo na taj način narušavati tržišno natjecanje, treba podsjetiti da sukladno ustaljenoj sudskoj praksi Komisija ima široku diskrecijsku ovlast što se tiče metode utvrđivanja novčanih kazni. Navedena metoda, propisana Smjernicama iz 2006., sadrži različite fleksibilne elemente koji Komisiji omogućavaju da svoju diskrecijsku ovlast izvršava u skladu s odredbama Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. [EZ] i 82. [EZ] (SL 2003, L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.) (u tom smislu vidjeti presude Suda od 3. rujna 2009., Papierfabrik August Koehler i dr./Komisija, C-322/07 P, C-327/07 P i C-338/07 P, Zb., str. I-7191., t. 112. i od 14. listopada 2010., Deutsche Telekom/Komisija, C-280/08 P, Zb., str. I-9555., t. 271.). Osim toga, Komisija nije dužna utvrditi i sankcionirati svako protutržišno

ponašanje (presuda Općeg suda od 15. lipnja 2005., Tokai Carbon i dr./Komisija, T-71/03, T-74/03, T-87/03 i, još neobjavljena u Zborniku, t. 369.). Štoviše, s obzirom na to da je u odnosu na sve vertikalno integrirane poduzetnike Komisija primijenila pojam „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, koji isključuje prodaju LCD-a koji su predmet kartela ugrađenih u gotove proizvode prodavane izvan područja EGP-a, bez obzira na mjesto proizvodnje gotovih proizvoda, nije došlo do neopravdanog nejednakog postupanja.

– Navodna diskriminacija u odnosu na druga dva adresata pobijane odluke

89 Tužitelj tvrdi da je diskriminiran u odnosu na druga dva sudionika u zabranjenom sporazumu, odnosno u odnosu na LGD i na trgovačko društvo AU Optronics Corp. (u daljnjem tekstu: AUO), osnovano u skladu s tajvanskim pravom, a ta su trgovačka društva dio grupe s određenim stupnjem vertikalne integracije koji je usporediv s tužiteljem. Naime, stajalište je tužitelja da s obzirom na to da je Komisija na navedene sudionike primijenila isključivo pojam „izravne prodaje unutar EGP-a“, njihova prodaja LCD-a koji su predmet kartela povezanim društvima uzeta je u obzir isključivo kad se kupac nalazio unutar EGP-a. Nasuprot tome, korištenjem pojma „izravne prodaje unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ tužiteljeva unutarnja prodaja uzimala se u obzir čak i u slučaju kad se odnosila na društva kćeri sa sjedištem izvan EGP-a, uz uvjet da su se gotovi proizvodi, proizvedeni od strane navedenih društava kćeri korištenjem LCD-a koji su predmet kartela, prodavali unutar EGP-a. Tužitelj drži da je diskriminirajuća priroda razlikovanja koju je Komisija primijenila tim više očita, kako to proizlazi iz uvodnih izjava 394. i 396. pobijane odluke, što je ona u biti koristila iste dokaze kako bi utvrdila utjecaj zabranjenog sporazuma, s jedne strane, na prodaju tužitelja njegovim društvima kćerima i, s druge strane, na prodaju LGD-a i AUO-a društvima s kojima je svaki od njih bio povezan.

90 Na prvom mjestu, treba navesti da Komisija u pobijanoj odluci nije zaključila da je LGD zajedno s društvom LG Electronics, Inc. (u daljnjem tekstu: LGE), osnovanim u skladu s korejskim pravom i društvom Koninklijke Philips Electronics NV (u daljnjem tekstu: Philips), osnovanim u skladu s nizozemskim pravom, činio jedinstvenog poduzetnika u smislu sudske prakse navedene u gore citiranim točkama 6. i 69. Također, Komisija nije primijenila navedeni pojam na AUO i na društvo BenQ Corp. (u daljnjem tekstu: BenQ), osnovano u skladu s tajvanskim pravom. Stoga su se prodaja koju je LGD izvršio LGE-u i Philipsu i ona koju je AUO izvršio BenQ-u smatrale „izravnom prodajom unutar EGP-a“, a ne „izravnom prodajom unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“. Različito postupanje kojem je podvrgnuta tužiteljeva prodaja opravdava se činjenicom da je on LCD-e koji su predmet kartela najprije, unutar istog poduzetnika, isporučio društvima sa sjedištem izvan EGP-a, koja su zatim te LCD-e ugrađivala u gotove proizvode, a koje je taj isti poduzetnik prodavao trećim osobama sa sjedištem unutar EGP-a. Takva objektivna razlika opravdava činjenicu da je tužiteljeva prodaja uključena u kategoriju koja se razlikuje od one primijenjene na prodaju koju je LGD izvršio LGE-u i Philipsu.

91 Na drugom mjestu, u mjeri u kojoj se prigovor tužitelja naveden u gornjoj točki 89. može tumačiti u smislu da se Komisiji prigovaralo da je isključila postojanje jedinstvenog poduzetnika koji se sastojao, s jedne strane, od LGD-a, LGE-a i Philipsa i, s druge strane, od AUO-a i BenQ-a, najprije treba podsjetiti da je sukladno sudskoj praksi prigovor koji se odnosi na razlog za poništenje nedopušten zbog nepostojanja pravnog interesa u slučaju kada, čak i pod pretpostavkom da je osnovan, poništenje pobijanog akta na temelju tog razloga tužitelju ne bi pružilo zadovoljštinu (presuda Suda od 9. lipnja 2011., Evropaïki Dynamiki/BCE, C-401/09 P, Zb., str. I-4911., t. 49.; u tom smislu vidjeti i presude Suda od 15. ožujka 1973., Marcato/Komisija, 37/72, Zb., str. 361., t. 2. do 8., i od 21. rujna 2000., EFMA/Vijeće, C-46/98 P, Zb., str. I-7079., t. 38.).

92 U predmetnom je slučaju tužiteljev prigovor nedopušten, jer čak i pod pretpostavkom da je Komisija pogrešno propustila uzeti u obzir da su LGD, LGE i Philips činili jedinstvenog poduzetnika, poput AUO-a i BenQ-a, navedena okolnost ne bi ni na koji način mogla koristiti tužitelju. Naime, suprotno tvrdnjama tužitelja, te navodne pogreške Komisije, i pod uvjetom da su se dogodile, ne dokazuju da je

pojam „izravna prodaja unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“ pogrešan, s obzirom na to da definicija tog pojma ne ovisi o situacijama u kojima je on bio primijenjen odnosno nije bio primijenjen. Dakle, u slučaju da je Komisija utvrdila da su gore navedene grupe društava činile jedinstvenog poduzetnika, trebala je jednostavno isključiti uračunavanje isporuka LCD-a koji su predmet kartela unutar istog poduzetnika u „izravnu prodaju unutar EGP-a“. Naprotiv, Komisija je ispitala koji dio navedene prodaje ispunjava uvjete kako bi se mogao smatrati „izravnom prodajom unutar EGP-a putem prerađenih proizvoda“, uvjete koji su bili identični onima primijenjenim na tužiteljevu prodaju uključenu u tu kategoriju.

93 U svakom slučaju, čak i da je tužiteljev prigovor, sažet u gornjoj točki 89., dopušten, treba podsjetiti na to da sukladno sudskoj praksi, s jedne strane, poštivanje načela jednakog postupanja mora biti u skladu s načelom zakonitosti, što znači da se nitko ne može u svoju korist pozivati na nezakonitost počinjenu u korist drugoga; s druge strane, u slučaju kada je poduzetnik vlastitim postupanjem povrijedio članak 101. stavak 1. UFEU-a, on neće moći izbjeći kaznu iz razloga što ostalim gospodarskim subjektima nisu izrečene novčane kazne, kada, kao u predmetnom slučaju, pred sudom Unije nije pokrenut postupak u vezi s okolnostima slučaja potonjih (vidjeti presudu Općeg suda od 16. studenoga 2006., Peróxidos Orgánicos/Komisija, T-120/04, Zb., str. II-4441., t. 77. i navedenu sudsku praksu).

94 Zbog navedenih razloga tužitelj ne može imati nikakve koristi od eventualnih pogrešaka koje je Komisija počinila u odnosu na postojanje jedinstvenog poduzetnika koji se sastojao, s jedne strane, od LGD-a, LGE-a i Philipsa i, s druge strane, od AUO-a i BenQ-a.

95 U odnosu na činjenicu, na koju se tužitelj poziva, da je Komisija u obavijesti o utvrđenim činjenicama smatrala da LGD, LGE i Philips čine jedinstvenog poduzetnika, treba podsjetiti da je sukladno sudskoj praksi obavijesti o utvrđenim činjenicama svojstveno to da je privremene prirode i da postoji mogućnost njezine izmjene tijekom ocjene kojoj Komisija pristupa naknadno, na temelju očitovanja koja joj kao odgovor dostavljaju stranke, kao i ostalih činjeničnih utvrđenja. Naime, Komisija mora uzeti u obzir čimbenike koji proizlaze iz cjelokupnog upravnog postupka kako bi bilo odustala od neutemeljenih prigovora bilo razvila i upotpunila svoju činjeničnu, ali i pravnu argumentaciju u prilog prigovora koje ističe. Obavijest o utvrđenim činjenicama stoga ne sprječava Komisiju da promijeni svoje stajalište u korist onih poduzetnika na koje se ta obavijest odnosi (vidjeti presudu Suda od 10. srpnja 2008., Bertelsmann i Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Zb., str. I-4951., t. 63. i navedenu sudsku praksu).

96 Iz toga slijedi da Komisija nije vezana činjeničnom ili pravnom ocjenom iznesenom u tom dokumentu. Naprotiv, ona mora svoju konačnu odluku obrazložiti konačnom ocjenom utemeljenom na rezultatima cjelokupne istrage kakvi proizlaze u trenutku završetka upravnog postupka. Osim toga, Komisija nije dužna opravdavati eventualne razlike između svoje konačne i privremene ocjene sadržane u obavijesti o utvrđenim činjenicama (vidjeti gore navedenu presudu Bertelsmann i Sony Corporation of America/Impala, t. 64. i 65. i navedenu sudsku praksu).

97 Slijedom navedenog, Komisija nije bila dužna u pobijanoj odluci iznositi razloge zbog kojih je konačno smatrala da LGD zajedno s LGE-om i Philipsom ne čini jedinstvenog poduzetnika.

98 Konačno, tužiteljev argument, koji se odnosi na činjenicu da su način zaključivanja i dokazi na koje se Komisija pozivala kako u odnosu na prodaju LCD-a koji su predmet kartela unutar poduzetnika tako i u odnosu na prodaju poduzetnicima koji su sa sudionicima povezani posebnim odnosom u biti isti, treba odbaciti kao bespredmetan. Naime, navedena okolnost ne utječe na činjenicu da je postojanje ili nepostojanje jedinstvenog poduzetnika u smislu sudske prakse navedene u gornjim točkama 6. i 69. dovoljno da bi opravdalo činjenicu da je Komisija zbog novčane kazne različito kvalificirala prodaju koja je izvršena u ovom ili onom slučaju.

99 Na temelju prethodnih razmatranja treba odbaciti i drugi dio prvog tužbenog razloga te slijedom toga prvi tužbeni razlog u cijelosti.

2. *Drugi tužbeni razlog, koji se odnosi na činjenicu da je Komisija, zaključivši da povreda obuhvaća i LCD-TV-e povrijedila članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u*

100 Ovim tužbenim razlogom tužitelj, s jedne strane, u biti osporava da se njegovo protutržišno ponašanje u odnosu na LCD-TV-e i na LCD-IT-e može smatrati takvim da dovodi do jedne te iste trajne i jedinstvene povrede. S druge strane, on Komisiji prigovara da nije uzela u obzir činjenicu da su korejski sudionici zabranjenog sporazuma, utvrđenog pobijanom odlukom, usklađeno djelovali s japanskim dobavljačima LCD-TV-a u svezi s tim proizvodima.

Uvodna razmatranja

101 Najprije treba podsjetiti da se pojam jedinstvene povrede odnosi na situaciju u kojoj je više poduzetnika sudjelovalo u povredi koja se sastoji od trajnog ponašanja koje ima samo jedan ekonomski cilj, usmjeren na narušavanje tržišnog natjecanja, ili i od pojedinačnih povreda koje su međusobno povezane istovjetnošću cilja (svi elementi imaju istu svrhu) i subjekata (povredu su počinili isti poduzetnici, koji su svjesni da sudjeluju u ispunjenju zajedničkog cilja) (vidjeti presudu Općeg suda od 28. travnja 2010., Amann & Söhne i Cousin Filterie/Komisija, T-446/05, Zb., str. II-1255., t. 89. i navedenu sudsku praksu).

102 Nadalje, treba navesti da do povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a može doći ne samo zbog jedne izolirane radnje, već i zbog niza radnji ili zbog trajnog ponašanja. Takvo se tumačenje ne može osporavati zbog činjenice da bi jedan ili više elemenata navedenog niza radnji ili trajnog ponašanja također mogli činiti, sami za sebe i izolirano, povredu navedene odredbe. Kad su različite radnje dio općeg plana jer imaju jednak cilj, koji narušava tržišno natjecanje unutar jedinstvenog tržišta, Komisija ima pravo pripisati odgovornost za njih na temelju sudjelovanja u povredi kao cjelini (vidjeti gore navedenu presudu Amann & Söhne i Cousin Filterie/Komisija, t. 90. i navedenu sudsku praksu).

103 Bitno je razjasniti i to da se pojam jedinstvenog cilja, kojem se teži općim planom svojstvenim jedinstvenoj i trajnoj povredi, ne može odrediti općenitim pozivanjem na narušavanje tržišnog natjecanja na tržištu na koje se povreda odnosi, s obzirom na to da je narušavanje tržišnog natjecanja, bila tu riječ o cilju ili o učinku navedenog postupanja, bitan element svakog postupanja obuhvaćenog člankom 101. stavkom 1. UFEU-a. Takva definicija pojma jedinstvenog cilja mogla bi pojmu jedinstvene i trajne povrede oduzeti dio značenja, jer bi posljedica toga bila da bi se različita ponašanja koja se odnose na određeno gospodarsko područje, a zabranjena su člankom 101. stavkom 1. UFEU-a, sustavno kvalificirala kao sastavni elementi jedinstvene povrede. Stoga, kako bi se različiti primjeri ponašanja okarakterizirali kao jedinstvena i trajna povreda potrebno je utvrditi imaju li oni komplementaran odnos, u smislu da je svrha svakog od njih suočiti se s jednom ili više posljedica uobičajenog odvijanja tržišnog natjecanja i pridonose li, svojom međusobnom interakcijom, ostvarivanju niza protutržišnih učinaka koje njihovi autori žele postići u okviru općeg plana koji ima jedinstveni cilj. U tom smislu u obzir treba uzeti sve okolnosti koje mogu uspostaviti ili dovesti u pitanje navedenu vezu, poput razdoblja primjene, sadržaja (uključujući primijenjene metode) i, u vezi s tim, cilj različitih postupanja o kojima je riječ (vidjeti gore navedenu presudu Amann & Söhne i Cousin Filterie/Komisija, t. 92. i navedenu sudsku praksu).

104 Tužiteljeve argumente treba ispitati u smislu tih načela, nakon što se razmotre utvrđenja Komisije iznesena u pobijanoj odluci koja su relevantna u tom pogledu.

Utvrđenja iznesena u pobijanoj odluci

105 Najprije treba napomenuti da se povreda, koju Komisija pripisuje adresatima pobijane odluke, sastoji u tome što su oni sudjelovali, s jedne strane, na „kristalnim sastancima“ tijekom kojih su određivali minimalne cijene LCD-a koji su predmet kartela, raspravljali o budućim cijenama kako bi spriječili njihovo smanjenje i koordinirali svoja povećanja cijena kao i razinu proizvodnje i, s druge strane, na dvostranim sastancima o temama o kojima se raspravljalo na „kristalnim sastancima“ (vidjeti gornju točku 15.).

106 Točnije, u pobijanoj odluci Komisija je prvo procijenila da su sudionici zabranjenog sporazuma sudjelovali u jedinstvenom, složenom i trajnom zabranjenom sporazumu o LCD-IT-ima i LCD-TV-ima, koji se sastojao od niza povezanih i međuovisnih radnji koje su trajale tijekom cijelog razdoblja povrede u cilju povećanja i održavanja cijena navedenih LCD-a na svjetskoj razini i na razini EGP-a (uvodna izjava 283.).

107 Drugo, sukladno pobijanoj odluci, utvrđivanje cijena, koje je ostvareno povećanjem cijena, određivanje raspona cijena, određivanje minimalnih ili ciljanih cijena i zauzimanje zajedničke pozicije i buduće strategije u odnosu na parametre koji određuju cijene, poput proizvodnje, kapaciteta, isporuka kao i potražnje, koje je pratio sustav nadzora kako bi se osiguralo poštivanje dogovora, elementi su jedinstvenog općeg plana kojemu je zajednički cilj bio kontrolirati cijene prodaje LCD- IT-a i LCD-TV-a na svjetskom tržištu, uključujući i onu unutar EGP-a (uvodna izjava 284.).

108 Treće, Komisija je navela da su svojstva povrede, njeni smjerovi djelovanja i njena organizacija slijedili isti model tijekom cijelog razdoblja povrede. Iako se način djelovanja koluzije dakako s vremenom promijenio, to se, prema pobijanoj odluci, treba smatrati uobičajenim u slučaju dugotrajnog zabranjenog sporazuma čiji su se sudionici prilagodili promijenjenim okolnostima, ponajprije zato da ih se ne bi razotkrilo. U pobijanoj se odluci stoga napominje da čak ni činjenica što je nakon svibnja 2005. na sastancima kartela sudjelovalo osoblje tajništva, a ne uprave kao što je to prije bio slučaj, nije promijenila prirodu sastanaka na kojima se i dalje nastavljalo utvrđivati cijene i kontrolirati parametre, poput proizvodnje LCD-a koji su predmet kartela (uvodna izjava 287.).

109 Četvrto, Komisija je priznala da su rasprave koje su se održavale tijekom prve godine postojanja zabranjenog sporazuma bile usredotočene na LCD-IT-e i napomenula da su LCD-TV-i bili predmetom tih rasprava od rujna 2002. Ona je, međutim, istaknula da su ostali sudionici zabranjenog sporazuma, usporedno s pokretanjem proizvodnje LCD-TV-a, počeli s ostalima dijeliti informacije u pogledu istih. U vezi s tim Komisija je istaknula, s jedne strane, da su od tada LCD-TV-i bili sustavno predmet rasprava tijekom istih sastanaka na kojima se raspravljalo o LCD-IT-ima i, s druge strane, da su sudionici imali mogućnost svoje proizvodne kapacitete preraspodijeliti na različite vrste primjene LCD-a koji su predmet kartela kako bi utjecali na potražnju, a na taj način i na cijene tih proizvoda. Na temelju toga Komisija je zaključila da su isti poduzetnici, u odnosu na LCD-TV-e, težili istom cilju i da su djelovali na isti način u okviru istog općeg plana kao i u slučaju rasprava o LCD-IT-ima koje su se održavale počevši od 2001. (uvodne izjave 288. i 289.).

Ocjena argumenata koji osporavaju utvrđenja iznesena u pobijanoj odluci

110 Iz brojnih dokumenata pribavljenih od strane Komisije proizlazi da su sudionici zabranjenog sporazuma imali mogućnost preraspodijeliti svoje proizvodne kapacitete između LCD- IT-a i LCD-TV-a kako bi utjecali na potražnju, a time i na cijene tih proizvoda.

111 U tom pogledu, kao prvo, uvodna izjava 154. pobijane odluke citira bilješke jednog sudionika „kristalnog sastanka“ na kojem je sudjelovao tužitelj, održanog 11. lipnja 2003., na kojem je izjava [*povjerljivo*] zabilježena kako slijedi:

„[…A]ko sadašnji kupci u sektoru zaslona i kompaktnih prijenosnih računala smanje svoje narudžbe, kao reakcija na to proizvodni kapaciteti preusmjerit će se na proizvodnju televizora […]“

112 Kao drugo, iz e-maila koji se odnosi na „kristalni sastanak“ od 9. srpnja 2003., spomenut u uvodnoj izjavi 155. pobijane odluke, proizlazi da je tužitelj o svojim prioritetima raspodjele proizvodnih kapaciteta LCD-a između LCD-TV-a i LCD-IT-a odlučio na temelju očekivane profitne marže. U tom se istom e-mailu navodi preraspodjela kapaciteta proizvodnje s LCD-IT-a na LCD-TV-e od strane [*povjerljivo*]. Među ostalim, u bilješkama jednog od sudionika toga sastanka ukazuje se na okolnost, navedenu u uvodnoj izjavi 156. pobijane odluke, da je za tužitelja proizvodnja zaslona bila način na koji će iskoristi ostatak raspoloživih proizvodnih kapaciteta.

113 Kao treće, u internom e-mailu [*povjerljivo*], koji se odnosi na izvješće s „kristalnog sastanka“ od 5. veljače 2004., a održao se kod tužitelja, navedeno je da je [*povjerljivo*] preusmjerio svoje proizvodne kapacitete ponajprije prema LCD-TV-ima.

114 Kao četvrto, u uvodnoj izjavi 187. pobijane odluke Komisija se pozvala na bilješke jednog od sudionika „kristalnog sastanka“ od 4. studenoga 2004., koje spominju rasprave o preraspodjeli proizvodnih kapaciteta između različitih vrsta LCD-a koji su predmet kartela radi utjecaja na potražnju. [*Povjerljivo*] je posebice potvrdio „svoju namjeru pokretanja proizvodnje MEP 17” samo ako bi potražnja na tržištu televizora [bila] ograničena i ako ne bi [imao] alternativu“. Sukladno tim istim bilješkama, tužiteljeva ponuda pojedinih LCD-TV-a postala je nedovoljna zato što je on svoje proizvodne kapacitete preusmjerio prema drugim LCD-ima [*povjerljivo*], koji su bili LCD-IT-i, kao što je to tužitelj potvrdio u odgovoru na pitanje koje mu je u pismenom obliku postavio Opći sud.

115 Kao peto, u uvodnoj izjavi 192. pobijane odluke Komisija citira bilješke koje se odnose na „kristalni sastanak“ od 7. siječnja 2005. na kojem je sudjelovao tužitelj, iz kojih proizlazi da je još jedan sudionik u zabranjenom sporazumu svoje kapacitete proizvodnje zaslona preusmjerio na prijenosna računala i televizore.

116 Kao šesto, u uvodnoj izjavi 220. pobijane odluke Komisija spominje činjenicu da je, sukladno izvješću [*povjerljivo*] o „kristalnom sastanku“ od 4. studenoga 2005., tužitelj tom prilikom prikazao obujam svoje prodaje i proizvodne kapacitete. U tom smislu, treba istaknuti da navedeno izvješće spominje da je tužitelj tijekom studenoga 2005. u određenim svojim proizvodnim pogonima koristio 100% proizvodnih kapaciteta za proizvodnju LCD-TV-a.

117 Kao sedmo, u uvodnoj izjavi 223. pobijane odluke Komisija je izvijestila o dokumentima koji se odnose na „kristalni sastanak“ od 6. prosinca 2005., na kojemu je bio i tužitelj, a u kojima je navedeno da je jedan od sudionika u zabranjenom sporazumu dio svojih proizvodnih kapaciteta preusmjerio na proizvodnju televizora i prijenosnih računala.

118 Navedene činjenice dokazuju da su sudionici zabranjenog sporazuma, uključujući tužitelja, imali mogućnost preusmjeriti, i da zapravo jesu u više navrata preusmjerili, svoju proizvodnju s LCD-IT-a na LCD-TV-e i obratno, kako bi cijene jednih i drugih proizvoda uspjeli održati na dogovorenoj razini ili kako bi, u najmanju ruku, ograničili njihovo sniženje. Stoga navedene činjenice dovode do zaključka da u smislu sudske prakse navedene u gornjoj točki 103. postoji međusobna veza između donesenih odluka i razmijenjenih informacija o dvjema kategorijama LCD-a koji su predmet kartela.

119 Što se tiče tužiteljevog pozivanja na navodnu površnu i povremenu prirodu razmjene informacija o LCD-TV-ima među sudionicima zabranjenog sporazuma, treba navesti da iz dokaza sadržanih u pobijanoj odluci proizlazi ponajprije da su se sudionici sastanaka kartela u više navrata dogovorili o

tome da održe trajnu razinu cijene LCD-TV-a. Kao što je naznačeno u uvodnoj izjavi 154. pobijane odluke, prilikom „kristalnog sastanka“ od 11. lipnja 2003. razmijenjene su informacije koje su se odnosile posebice na temu politike cijena (*price policies*) koju je jedan od sudionika u zabranjenom sporazumu predviđao, osobito, za LCD-TV-e. Također se raspravljalo o podatkovnim tablicama koje su se odnosile na kretanje cijena različitih vrsta LCD-a koji su predmet kartela za mjesec svibanj, lipanj i srpanj te godine. U jednoj takvoj podatkovnoj tablici nalaze se podaci o LCD-TV-ima. Nadalje, u uvodnoj izjavi 165. pobijane odluke Komisija je izvijestila o dokumentima s „kristalnog sastanka“ od 7. studenoga 2003., iz kojih proizlazi da su njegovi sudionici za cilj odredili povećanje cijena LCD-a za prijenosna računala i održavanje razine cijena ostalih LCD-a koji su predmet kartela, pri čemu se LCD-TV-i izričito spominju. U prilogu izvješća s navedenog sastanka postoje tablice koje prikazuju cijene brojnih kategorija LCD-a koji su predmet kartela, među kojima i LCD-TV-a, tijekom 2003. Ostali primjeri da su se rasprave tijekom sastanaka kartela odnosile na podatke, osobito na cijene i kapacitete proizvodnje, ne samo o LCD-IT-ima, već i o LCD-TV-ima, navedeni su u uvodnim izjavama 167., 171., 173., 174., 202. i 214. pobijane odluke, kao i u dokumentima u spisu Komisije na koji se ove uvodne izjave pozivaju.

120 Čak i pod pretpostavkom da su sudionici zabranjenog sporazuma razmjenjivali više informacija, ili osjetljivije informacije, o LCD-IT-ima nego o LCD-TV-ima, činjenica je da dokazi koje je Komisija prikupila pokazuju da su sve te informacije razmijenjene u istom trenutku, često putem istih dokumenata i, povrh svega, težeći istom cilju. Osim toga, osjetljiva i detaljna priroda informacija koje je dostavio tužitelj proizlazi iz uvodne izjave 202. pobijane odluke gdje Komisija citira jedan dokument koji se odnosi na „kristalni sastanak“ od 5. ožujka 2005., iz kojeg proizlazi da je, u odnosu na tužitelja, zbog ograničenih kapaciteta, cijena jedne vrste LCD-TV-a u svibnju narasla s 5 na 10 američkih dolara (USD), što je cijenu povisilo na 230 USD.

121 Kad je riječ o činjenici na koju se poziva tužitelj, da su rasprave o LCD-TV-ima, koliko je njemu poznato, naglašavale tendenciju stalnog snižavanja cijena tih proizvoda, treba napomenuti da više dokumenata na kojima Komisija temelji svoju odluku dokazuje namjeru sudionika u zabranjenom sporazumu da održe razinu cijena tih LCD-a i činjenicu da kratkoročno smanjenje cijena nije bilo vjerojatno (vidjeti uvodne izjave 165., 167., 173. i 207. pobijane odluke). U svakom slučaju, kad bi se pretpostavilo da su rasprave kartela često rezultirale isključivo odlukama o snižavanju cijena, takvo usklađivanje ponašanja svejedno bi dovelo do narušavanja tržišnog natjecanja, s obzirom na to da je snižavanje cijena bilo usklađeno i da je bez usklađivanja moglo biti i veće. Osim toga, mogućnost preraspodjele kapaciteta proizvodnje, što je bila tema rasprave kartela, omogućavala je njegovim sudionicima da reagiraju na sniženje cijena LCD-TV-a, i to na usklađeni način u okviru općeg plana.

122 Kad je riječ o okolnosti da je osoblje koje je u ime sudionika u zabranjenom sporazumu sudjelovalo na njegovim sastancima bilo specijalizirano za LCD-IT-e, a ne za LCD-TV-e, na koju se tužitelj također poziva, treba navesti da, iako se ta okolnost može tumačiti na način da su LCD-IT-i bili važniji za predmetne poduzetnike, to ipak ne znači da LCD-TV-i nisu bili predmetom površnih i povremenih rasprava. Naime, kako to ispravno ističe Komisija, navedena okolnost dokazuje da se razmjena informacija o LCD-TV-ima odvijala s predumišljajem jer se osoblje koje je sudjelovalo na tim sastancima moralo pripremiti za temu rasprave, a koja nije bila dio njihovog glavnog područja djelovanja.

123 Iz svega prethodno navedenog proizlazi da je razmjena podataka o LCD-TV-ima bila dio istog općeg plana kao i razmjena koja se odnosila na LCD-IT-e, i slijedom toga činila istu jedinstvenu i trajnu povredu.

124 Ostali tužiteljevi argumenti ne dovode u pitanje utvrđenje da je riječ o jedinstvenoj i trajnoj povredi koja se odnosi kako na LCD-IT-e tako i na LCD-TV-e, koju je Komisija s pravom sankcionirala sveobuhvatnom novčanom kaznom.

125 Kao prvo, potpuno je nevažna okolnost da su sudionici zabranjenog sporazuma o podacima koji se odnose na LCD-TV-e počeli raspravljati nakon prve faze tijekom koje se kartel odnosio samo na LCD-IT-e. Naime, s obzirom na to da je dokazano da su razmjene informacija i odluke donesene na sastancima kartela o LCD-TV-ima bile dio istog općeg plana kao i onog o LCD-IT-ima, nevažan je trenutak u kojem je, u odnosu na svakog pojedinog sudionika, zabranjeni sporazum proširen. Osim toga, treba istaknuti da je radi izračuna iznosa novčane kazne Komisija u obzir uzela prosječnu vrijednost relevantne prodaje svakog adresata pobijane odluke tijekom cijelog razdoblja povrede. Na taj prosjek utječe činjenica, koja ide u korist tužitelju, da tužitelj u početku razdoblja povrede nije proizvodio LCD-TV-e.

126 Nadalje, činjenica da tužitelj nije proizvodio LCD-TV-e u trenutku kada su se tijekom „kristalnog sastanaka“ počele razmjenjivati informacije o tim proizvodima ne umanjuje značaj činjenice da je tužitelj, u trenutku kada je svoju djelatnost proširio na LCD-TV-e, mogao imati koristi od informacija, o cijenama i proizvodnim mogućnostima ostalih sudionika koji su mu prethodili u tom sektoru, a kojima je raspolagao. U tom smislu iz sudske prakse proizlazi da se poduzetnik može smatrati odgovornim za usklađeno djelovanje iako se njegovo sudjelovanje ograničava samo na dobivanje informacija o budućem ponašanju njegovih konkurenata (u tom smislu vidjeti presudu Općeg suda od 8. srpnja 2008., Lafarge/Komisija, T-54/03, još neobjavljena u Zborniku, t. 459. i 460. i navedenu sudsku praksu). Shodno tome, poduzetnik je mogao izravno sudjelovati samo u dijelu protutržišnog ponašanja koje predstavlja jedinstvenu i trajnu povredu, ali da je imao saznanja o svim ostalim protupravnim postupanjima koja su ostali sudionici zabranjenog sporazuma planirali ili provodili u djelo radi postizanja istih ciljeva, ili je mogao biti u mogućnosti razumno ih predvidjeti i spremno prihvatiti njihov rizik. U takvom slučaju Komisija ima pravo tom poduzetniku pripisati odgovornost za cjelokupno protutržišno ponašanje koje predstavlja takvu povredu i slijedom toga odgovornost za tu povredu u cijelosti (presuda Suda od 6. prosinca 2012., Komisija/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, t. 43.).

127 U takvim okolnostima nije potrebno ispitivati dokaznu snagu dokumenta na temelju kojeg je Komisija utvrdila da je proširenje zabranjenog sporazuma na LCD-TV-e započelo u rujnu 2002., a koju dokaznu snagu tužitelj osporava.

128 Kao drugo, nije relevantno, kako tvrdi tužitelj, da LCD-IT-i i LCD-TV-i mogu spadati u različita tržišta. U tom smislu najprije treba podsjetiti da se jedinstvena povreda ne mora nužno odnositi na isti proizvod ili na zamjenske proizvode. U tu svrhu postoje i drugi kriteriji koji su jednako mjerodavni, poput istog ili različitih ciljeva predmetnih postupanja, istih poduzetnika koji su u njima sudjelovali, istog načina provedbe navedenih postupaka, istih fizičkih osoba koje su postupale u ime poduzetnika i istog zemljopisnog područja na kojem su se navedena postupanja odvijala (vidjeti u tom smislu presudu Općeg suda od 12. prosinca 2012., Almamet/Komisija, T-410/09, t. 172. i 174. i navedenu sudsku praksu). U predmetnom slučaju je, kako to proizlazi iz gore navedenih točaka 111. do 128., tim kriterijima udovoljeno.

129 Također, prema ustaljenoj sudskoj praksi u okviru primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a, mjerodavno tržište potrebno je definirati kako bi se utvrdilo može li sporazum utjecati na trgovinu među državama članicama i ima li za cilj ili posljedicu sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu. Slijedom toga, obveza Komisije da u odluci donesenoj primjenom članka 101. stavka 1. UFEU-a odredi granice predmetnog tržišta postoji samo kada bez takvog određivanja nije moguće utvrditi može li sporazum, odluka udruženja poduzetnika ili usklađeno djelovanje utjecati na trgovinu među državama članicama i ima li za cilj ili posljedicu sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu (presude Općeg suda od 25. listopada 2005., Groupe Danone/Komisija, T-38/02, Zb., str. II-4407., t. 99. i od 6. prosinca 2005., Brouwerij Haacht/Komisija, T-48/02, Zb., str. II-5259., t. 58.; u tom smislu vidjeti i rješenje Suda od 16. veljače 2006., Adriatica di Navigazione/Komisija, C-111/04 P, još neobjavljena u Zborniku, t. 31.).

130 U predmetnom slučaju tužitelj ne osporava da bi zabranjeni sporazum mogao utjecati na trgovinu među državama članicama i da je imao za cilj ograničavanje i narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu.

131 Nadalje, sudska praksa je također precizirala da tržište, na koje se odnosi odluka Komisije kojom se utvrđuje povreda članka 101. UFEU-a, određuju sporazumi i djelatnosti kartela (vidjeti presudu Općeg suda od 24. ožujka 2011., IBP i International Building Products France/Komisija, T-384/06, Zb., str. II-1177., t. 118. i navedenu sudsku praksu). U predmetnom slučaju, kako to ispravno ističe Komisija, članovi kartela namjerno su istovremeno usredotočili svoje protutržišno ponašanje na LCD-IT-e i LCD-TV-e.

132 Nadalje, treba ispitati argument koji tužitelj temelji na presudi Općeg suda od 11. prosinca 2003., Adriatica di Navigazione/Komisija (T-61/99, Zb., str. II-5349., t. 36.), radi iznošenja tvrdnje da Komisija nije dala punu definiciju mjerodavnih tržišta i da je zbog toga pogrešno shvatila stvarnu prirodu i opseg povrede utvrđene u pobijanoj odluci.

133 U tom smislu valja podsjetiti da je točno da je Opći sud, u točki 30. gore navedene presude Adriatica di Navigazione/Komisija, naveo da se prigovori protiv Komisijine definicije mjerodavnog tržišta mogu odnositi na elemente primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a različite od postojanja ograničenja tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu i utjecaja na trgovinu među državama članicama, poput opsega predmetnog zabranjenog sporazuma, njegove jedinstvene ili opće prirode, kao i stupnja sudjelovanja svakog poduzetnika u pitanju. Također, u točkama 31. i 32. navedene presude Opći sud je istaknuo da odluka Komisije kojom se utvrđuje postojanje zabranjenog sporazuma može imati posljedice na odnose adresata navedene odluke s trećima. Osim toga poželjno je da Komisija prilikom donošenja odluke kojom utvrđuje da je poduzetnik sudjelovao u složenoj, kolektivnoj i kontinuiranoj povredi, uz provjeru posebnih uvjeta primjene članka 101. stavka 1. UFEU-a, u obzir uzme i činjenicu da je, iako će takva odluka dovesti do osobne odgovornosti svakog njenog adresata, ta odgovornost ograničena na njihovo dokazano sudjelovanje u kažnjivom kolektivnom ponašanju koje je pravilno utvrđeno.

134 Međutim, čak ni s obzirom na navedenu sudsku praksu, argument tužitelja se u predmetnom slučaju ne može prihvatiti. Naime, iz gore navedenih točaka 110. do 127. proizlazi da je Komisija tužitelja smatrala odgovornim isključivo za povredu koja se ostvarila sudjelovanjem na „kristalnim sastancima“ i s njima povezanim dvostranim sastancima, koji su za cilj imali usklađivanje cijena i proizvodnih kapaciteta, kako LCD-IT-a tako i LCD-TV-a. Stoga nepostojanje preciznije definicije tržišta obuhvaćenih zabranjenim sporazumom nije tužitelja izložilo opasnostima koje je Opći sud istaknuo u gore navedenoj presudi Adriatica di Navigazione/Komisija, spomenutim u gornjoj točki 133.

Propust da se u obzir uzmu kontakti s japanskim dobavljačima

135 Tužitelj prigovara Komisiji da nije uzela u obzir činjenicu da su se korejski sudionici u povredi utvrđenoj pobijanom odlukom navodno sporazumijevali s japanskim dobavljačima LCD-TV-a, koji su, uz navedene korejske sudionike, bili glavni akteri na tržištu dok je tužitelj na njemu imao samo sporednu ulogu. Stajalište je tužitelja da se povreda koja je zapravo trebala biti predmetom Komisijinog postupka u vezi s LCD-ima sastojala u usklađivanju između glavnih aktera tog tržišta. Na taj je način Komisija povrijedila svoju obvezu obrazlaganja, načelo jednakog postupanja kao i načelo proporcionalnosti.

Uvodna razmatranja

136 Treba navesti da, iako sudska praksa o pojmu jedinstvene i trajne povrede omogućuje Komisiji da istovremeno pokrene samo jedan postupak i da donese samo jednu odluku u odnosu na više protutržišnih ponašanja o kojima je mogla odlučivati odvojeno, to ne znači da je Komisija obvezna tako

postupiti. Stoga, čak i pod pretpostavkom da navodno usklađivanje između japanskih proizvođača LCD-TV-a i korejskih sudionika u zabranjenom sporazumu koje je predmet pobijane odluke predstavlja povredu članka 101. UFEU-a, i da navedena povreda proizlazi iz iste jedinstvene i trajne povrede utvrđene u pobijanoj odluci, Komisija ne bi zbog toga bila dužna voditi postupak u vezi sa svim tim ponašanjima u isto vrijeme.

137 Naime, Komisija ima diskrecijsku ovlast odlučivati o opsegu postupaka koje vodi. U vezi s tim, sukladno sudskoj praksi, ona ne može biti dužna utvrditi i kazniti svako protutržišno ponašanje niti sudovi Unije mogu - makar samo radi smanjenja novčane kazne - presuditi da je Komisija, u odnosu na dokaze kojima raspolaže, morala utvrditi postojanje povrede u određenom razdoblju i protiv određenog poduzetnika (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu, Tokai Carbon i dr./Komisija, t. 369. i 370.).

138 Takva diskrecijska ovlast Komisije podliježe sudskom nadzoru. Međutim, iz sudske prakse proizlazi da se postupanje Komisije može smatrati zloporabom ovlasti jedino ako bi se dokazalo da je ona bez objektivnog razloga pokrenula dva različita postupka koja se temelje na istoj činjeničnoj osnovi (vidjeti u tom smislu presudu Suda od 29. lipnja 2010., Komisija/Alrosa, C-441/07 P, Zb., str. I-5949., t. 89.).

139 U predmetnom slučaju Komisija je smatrala da ne raspolaže, ili da još uvijek ne raspolaže, dovoljnim dokazima protiv japanskih dobavljača te je zbog toga odlučila da u odnosu na njih neće pokretati postupak u isto vrijeme kao i protiv tužitelja i ostalih adresata pobijane odluke, u pogledu kojih je, s druge strane, raspolagala brojnim dokazima o postojanju povrede, i to kako u odnosu na LCD-IT-e tako i u odnosu na LCD-TV-e, kako je to gore navedeno (t. 110. do 134.). Navedena okolnost predstavlja objektivan razlog koji opravdava postupanje Komisije. Međutim, treba navesti da će Komisija, u okviru postupka protiv japanskih dobavljača, u odnosu na tužitelja morati poštivati načelo *ne bis in idem*.

Navodna povreda obveze obrazlaganja

140 Tužitelj tvrdi da je Komisija u pobijanoj odluci trebala obrazložiti zbog čega je iz postupka koji je prethodio pobijanoj odluci isključila japanske dobavljače LCD-TV-a.

141 U tom smislu treba podsjetiti da Komisija nije imala nikakvu obvezu u pobijanoj odluci iznijeti razloge zbog kojih japanski dobavljači nisu obuhvaćeni tim postupkom. Naime, prema sudskoj praksi, obveza obrazlaganja odluke ne obuhvaća obvezu institucije koja donosi odluku da obrazloži činjenicu zašto nije donijela slične akte u odnosu na treće osobe (u tom smislu vidjeti presude Općeg suda od 8. srpnja 2004., JFE Engineering i dr./Komisija, T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00, Zb., str. II-2501., t. 414. i od 4. srpnja 2006., Hoek Loos/Komisija, T-304/02, Zb., str. II-1887., t. 63.).

Navodna povreda načela jednakog postupanja

142 Treba podsjetiti da, sukladno sudskoj praksi navedenoj u gornjoj točki 93., ako je poduzetnik svojim ponašanjem povrijedio članak 101. stavak 1. UFEU-a, neće moći izbjeći kaznu iz razloga što drugim gospodarskim subjektima nije izrečena novčana kazna, pri čemu u odnosu na te gospodarske subjekte, kao u predmetnom slučaju, nije ni pokrenut postupak pred sudom Unije. U tom smislu valja navesti da, iako je točno da Komisija ne može diskriminirati poduzetnike koji su sudjelovali u istom zabranjenom sporazumu, ipak ostaje nedvojbeno da se povreda koja se tužitelju stavlja na teret sastoji od usklađivanja koje se odvijalo na „kristalnim sastancima“ i s njima povezanim dvostranim sastancima između tajvanskih i korejskih dobavljača LCD-a koji su predmet kartela. Budući da japanski dobavljači nisu sudjelovali u navedenom usklađivanju, pobijana odluka, u tom smislu, nije manjkava zbog nezakonitog postupanja.

143 U odnosu na tužiteljev argument da su jedine važne rasprave o LCD-TV-ima bile one koje su uključivale japanske dobavljače, na kojima tužitelj nije sudjelovao, dovoljno je podsjetiti da je Komisija dostavila dovoljno dokaza u svrhu dokazivanja da su se adresati pobijane odluke u okviru općeg plana dogovarali kako u odnosu na LCD-IT-e tako i u odnosu na LCD-TV-e (vidjeti gornje točke 105. do 134.). Takvo usklađivanje predstavlja povredu povodom koje je Komisija bila ovlaštena pokrenuti postupak, neovisno o eventualnom postojanju drugih povreda u odnosu na LCD-TV-e u kojima su mogli sudjelovati adresati pobijane odluke, različiti od tužitelja.

144 Kao odgovor na argument tužitelja koji se temelji na upravnoj praksi Komisije, osobito na odluci Komisije C (2008) 5955 *final* od 15. listopada 2008. koja se odnosi na postupak primjene članka 81. [EZ] (predmet COMP/39.188 – Banane) (u daljnjem tekstu: odluka Banane), valja podsjetiti da, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi, način na koji Komisija donosi odluke ne može služiti kao pravni okvir za novčane kazne na području tržišnog natjecanja te da odluke u drugim predmetima služe samo kao pokazatelj pri utvrđivanju postojanja diskriminacije, jer je malo vjerojatno da su okolnosti u tim predmetima, poput tržišta, proizvoda, poduzetnika i predmetnih razdoblja, jednake. (vidjeti presudu Općeg suda od 8. listopada 2008., Carbone-Lorraine/Komisija, T-73/04, Zb., str. II-2661., t. 92. i navedenu sudsku praksu).

145 Kako bi se istaknule razlike koje postoje između činjenica iz odluke Banane i onih u predmetnom slučaju, treba napomenuti da se jednom sudioniku povrede o kojoj je bilo riječ u navedenoj odluci priznalo smanjenje novčane kazne od 10% na temelju olakotnih okolnosti, zato što iz spisa predmeta nije proizlazilo da je imao saznanja o određenim aspektima te povrede, u kojima nije izravno sudjelovao, niti je bilo razumno očekivati da ih je mogao predvidjeti (vidjeti uvodne izjave 465. i 466. odluke Banane).

146 S druge strane, u predmetnom slučaju nema usporedivih okolnosti, s obzirom na to da se tužitelj, koji je sudjelovao u svim aspektima povrede utvrđene pobijanom odlukom, poziva na činjenicu da on nije sudjelovao u povredi koja je uključivala druge poduzetnike.

147 U svakom slučaju, kako to ispravno ističe Komisija, čak i da su dvostrani sastanci između korejskih i japanskih dobavljača LCD-TV-a predstavljali jedinstvenu i trajnu povredu zajedno s onom utvrđenom pobijanom odlukom i da tužitelj nije znao za postojanje navedenih dvostranih kontakata, takve okolnosti ne bi za posljedicu imale neosnovanost preliminarno utvrđenih činjenica koje terete tužitelja zbog njegovog sudjelovanja u povredi utvrđenoj pobijanom odlukom niti smanjenje novčane kazne izrečene tužitelju. Naime, ništa zapravo ne potvrđuje da bi novčana kazna izrečena u slučaju opsežnijeg zabranjenog sporazuma, koji bi uključivao japanske dobavljače, na kraju za tužitelja bila niža. U tom smislu, eventualno smanjenje koje je Komisija zbog olakotnih okolnosti mogla odrediti tužitelju, moglo je biti izjednačeno ili čak premašeno povećanjem proizašlim iz primjene viših postotaka zbog težine povrede i „ulazne naknade“.

Navodna povreda načela proporcionalnosti

148 Tužitelj se poziva na povredu načela proporcionalnosti jer Komisija nije uzela u obzir manje ozbiljnu prirodu protutržišnih ponašanja koja se odnose na LCD-TV-e u usporedbi s LCD-IT-e.

149 Kao odgovor na navedeni argument, prvo treba navesti da je Komisija opravdano smatrala da se radilo o jedinstvenoj i trajnoj povredi. U tom pogledu, iz sudske prakse proizlazi da Komisija nije obvezna odvojeno analizirati svaki element jedinstvene povrede, osobito zato što postoji zajednička strategija svih članova zabranjenog sporazuma (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu Carbone-Lorraine/Komisija, t. 49.).

150 Kao drugo, što se tiče posebice proporcionalnosti koeficijenata koje je Komisija primijenila u odnosu na težinu povrede i kao „ulaznu naknadu“ (vidjeti gornju točku 24.), treba podsjetiti da Smjernice iz 2006. i sudska praksa na kojoj se temelje predviđaju da se težina povrede u prvoj fazi procjenjuje na osnovi elemenata svojstvenih povredi kao što su narav povrede, zajednički tržišni udio svih dotičnih poduzetnika, zemljopisni opseg povrede i je li povreda u potpunosti izvršena ili ne. U drugoj fazi ta se procjena prilagođava ovisno o otegotnim ili olakotnim okolnostima svojstvenim svakom poduzetniku koji je sudjelovao u povredi (u tom smislu vidjeti presudu Općeg suda od 25. listopada 2011., Aragonesas Industrias y Energía/Komisija, T-348/08, Zb., str. II-7583., t. 264. i navedenu sudsku praksu).

151 Navedena prva faza obuhvaća određivanje osnovnog iznosa izrečenog svakom predmetnom poduzetniku, na način da se vrijednost prodaje relevantne robe ili usluga svakog od tih poduzetnika na mjerodavnom tržištu u zemljopisnom smislu pomnoži s prvim koeficijentom koji odražava težinu povrede, na koje se može primjeniti i drugi koeficijent čija je svrha odvraćanje od ponovnog sudjelovanja u nezakonitom ponašanju. Svaki od tih koeficijenata određuje se uzimajući u obzir čimbenike koji odražavaju svojstva povrede kao cjeline, što znači da ona obuhvaća sveukupna protutržišna ponašanja svih njenih sudionika (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu Aragonesas Industrias y Energía/Komisija, t. 265.).

152 Iz toga slijedi da je, čak i pod pretpostavkom da su protutržišna ponašanja koja su se odnosila na LCD-TV-e bila manje ozbiljna od onih koja su se odnosila na LCD-IT-e, Komisija imala pravo odrediti koeficijent koji se odnosio na težinu povrede i onaj koji se odnosio na „ulaznu naknadu“ uzimajući u obzir opći plan čijem ostvarenju se težilo jedinstvenom i trajnom povredom koja je obuhvaćala sva ta ponašanja.

153 Nadalje, u odnosu na činjenicu da je Komisija u odluci Banane primijenila postotke koji su manji nego u pobijanoj odluci i da je dodijelila znatno smanjenje kazne zbog olakotnih okolnosti, dovoljno je uputiti na sudsku praksu spomenutu u gornjoj točki 144. i navesti da je u navedenoj odluci Komisija dodijelila smanjenje kazne uzimajući u obzir specifičnu situaciju nastalu zbog regulatornog okvira za tržište banana koji je bio na snazi (vidjeti uvodnu izjavu 460. odluke Banane i upućivanje koje sadrži, kao i njenu uvodnu izjavu 467.).

154 Na temelju svih prethodnih razmatranja, drugi tužbeni razlog treba odbiti.

3. *Treći tužbeni razlog, koji se odnosi na činjenicu da je vrijednost relevantne prodaje koju je Komisija primijenila u odnosu na tužitelja pogrešno obuhvaćala prodaju koja se ne odnosi na LCD-e koji su predmet kartela*

155 U prilog svom zahtjevu kojim traži da Opći sud preinači iznos novčane kazne koja mu je izrečena pobijanom odlukom tužitelj ističe treći tužbeni razlog koji se u biti odnosi na to da je iznos novčane kazne utvrđen na temelju netočne vrijednosti prodaje, s obzirom na to da je tužitelj u tu vrijednost pogreškom uključio prodaju LCD-a vrsta različitih od onih obuhvaćenih pobijanom odlukom.

156 Treba podsjetiti na to da je nadzor zakonitosti odluka koje donosi Komisija upotpunjen neograničenom nadležnošću suca Unije, propisanom člankom 31. Uredbe 1/2003, sukladno članku 261. UFEU-a. Navedena nadležnost ovlašćuje suca da, uz jednostavan nadzor zakonitosti kazne, ocjenu Komisije zamijeni svojom ocjenom i da, posljedično, ukine, smanji ili poveća iznos izrečene novčane kazne ili periodičnog penala.

157 Stoga je dužnost Općeg suda da u okviru svoje neograničene nadležnosti u trenutku donošenja odluke ocijeni je li tužitelju izrečena novčana kazna čiji iznos pravilno odražava težinu predmetne povrede (vidjeti presudu Općeg suda od 27. rujna 2012., Shell Petroleum i dr./Komisija, T-343/06, t. 117. i navedenu sudsku praksu).

158 U predmetnom slučaju među strankama nije sporno da je, zbog pogrešaka koje je počinio tužitelj, osnovni iznos novčane kazne koja mu je izrečena bio, prije zaokruživanja, 301.684.468 eura, a da je dio tog iznosa koji je posljedica pogrešaka u pitanju iznosio 13.246.618 eura. S druge strane, stranke osporavaju način na koji se navedeni iznosi zaokružuju.

159 Tužitelj je u svom zahtjevu tražio da se od iznosa njemu izrečene novčane kazne pobijanom odlukom, odnosno od 30.000.000 eura, oduzme iznos od 13.250.000 eura. Novi iznos bi stoga trebao biti 286.750.000 eura.

160 U svom odgovoru na tužbu Komisija je objasnila da je u odnosu na sve adresate pobijane odluke osnovni iznos zaokružila na način da ga je smanjila na prve dvije znamenke, osim kada je takvo smanjenje bilo veće od 2% iznosa prije zaokruživanja, a u tom je slučaju Komisija iznos zaokružila na prve tri znamenke.

161 U tom pogledu, treba primijetiti da je u pobijanoj odluci na tužitelja primijenjeno zaokruživanje na prve dvije znamenke. Naime, osnovni je iznos bez zaokruživanja bio 301.684.468 eura, dok je zaokruženi iznos, kako je to označeno u tablici 6., bio 300.000.000 eura.

162 Stajalište je Komisije da je izračun koji je predložio tužitelj pogrešan jer sadrži dva zaokruženja: ono koje je Komisija već primijenila na osnovni iznos koji se navodi u pobijanoj odluci i ono na temelju kojeg bi se, zbog isključenja prodaje proizvoda različitih od LCD-a koji su predmet kartela, iznos koji treba oduzeti povećao s 13.246.618 na 13.250.000 eura.

163 Nasuprot tome, kako to navodi Komisija, primjena iste metode kao i one korištene u pobijanoj odluci na osnovni iznos koji proizlazi iz ispravljene vrijednosti prodaje, odnosno 288.437.850 eura, dovela bi do zaokruženog iznosa od 288.000.000 eura. Naime, zaokruživanje na prve dvije znamenke dovelo bi do smanjenja od 8.437.850 eura, što bi bilo više od 2% (2,9%) nezaokruženog osnovnog iznosa.

164 Tužitelj je u replici tvrdio da je činjenica što je novi iznos njegove novčane kazne zaokružen na prve tri znamenke, umjesto na prve dvije, dovela do toga da je on bio adresat pobijane odluke koji je imao najmanje koristi od zaokruživanja. On stoga zahtijeva veće smanjenje novčane kazne.

165 U tom pogledu valja navesti da, iako je na Općem sudu da sam ocijeni okolnosti konkretnog slučaja radi utvrđenja iznosa novčane kazne, izvršavanje neograničene nadležnosti prilikom određivanja iznosa izrečenih novčanih kazni ne smije dovesti do diskriminacije među poduzetnicima koji su sudjelovali u zabranjenom sporazumu protivnom članku 101. stavku 1. UFEU-a (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu Komisija/Verhuizingen Coppens, t. 80.).

166 U predmetnom slučaju Komisija je prema svim sudionicima zabranjenog sporazuma primijenila metodu zaokruživanja koja je opisana u gornjoj točki 160. Ta je metoda objektivna i omogućuje svim sudionicima smanjenje kazne unutar 2%-og ograničenja. Iako je točno da su pojedina smanjenja veća od drugih i da bi tužiteljevo u postotku bilo najmanje kada bi Opći sud koristio istu metodu, ipak je činjenica da svaka metoda zaokruživanja sadrži prilagodbe koje su različite za svakog poduzetnika i koje utječu na veće ili manje smanjenje kazne. Stoga, budući da metoda Komisije pogoduje, dakako u različitoj mjeri, svim adresatima pobijane odluke i da je mjera na koju se novčana kazna može smanjiti ograničena na 2%, valja je se pridržavati kako bi se izbjeglo nejednako postupanje (u tom smislu vidjeti presudu Općeg suda od 17. svibnja 2011., Elf Aquitaine/Komisija, T-299/08, Zb., str. II-2149., t. 307. i 308.).

167 Međutim, treba podsjetiti da, kako bi se očuvao koristan učinak članka 18. stavaka 2. i 3. Uredbe br. 1/2003, Komisija ima pravo obvezati poduzetnika da joj dostavi sve potrebne informacije o činjenicama o kojima može imati saznanja i da joj u slučaju potrebe dostavi sve dokumente koji se na njih odnose i koji su u njegovom posjedu, pod jedinim uvjetom da poduzetniku ne nametne obvezu da dostavi odgovore kojima bi bio prisiljen priznati postojanje povrede koju mora zapravo dokazati

Komisija (presuda Suda od 18. listopada 1989., Orkem/Komisija, 374/87, Zb., str. 3283., t. 34. i 35.). Poduzetnik kojem Komisija primjenom članka 18. Uredbe br. 1/2003 uputila zahtjev za dostavljanje informacija stoga je obvezan aktivno surađivati i može biti kažnjen posebnom novčanom kaznom predviđenom člankom 23. stavkom 1. te uredbe, koja može iznositi do 1% njegovog ukupnog prihoda kada namjerno ili nepažnjom dostavi netočne ili zavaravajuće podatke (t. 118. gore navedene presude Shell Petroleum i dr./Komisija).

168 Iz toga proizlazi da izvršavajući svoju ovlast neograničene nadležnosti Opći sud može, u slučaju da poduzetnik odbije surađivati, povisiti iznos novčane kazne koja mu je izrečena zbog povrede članka 101. ili 102. UFEU-a, pod uvjetom da taj poduzetnik nije već kažnjen zbog tog istog ponašanja posebnom novčanom kaznom koja se temelji na odredbi članka 23. stavka 1. Uredbe br. 1/2003 (gore navedena presuda Shell Petroleum i dr./Komisija, t. 118.).

169 To bi se na primjer mogao biti slučaj kada je poduzetnik, u odgovoru na takav zahtjev Komisije, tijekom upravnog postupka propustio dostaviti, namjerno ili nepažnjom, odlučujuće dokaze za utvrđivanje iznosa novčane kazne kojima je raspolagao ili je mogao raspolagati prilikom donošenja pobijane odluke. Iako Opći sud može uzeti u obzir takve dokaze, ostaje činjenica da se poduzetnik, koji je te dokaze iznio tek u fazi sudskog postupka, nanoseći štetu na taj način svrsi i pravilnom odvijanju upravnog postupka, izlaže riziku da Opći sud navedenu okolnost uzme u obzir prilikom određivanja primjerenog iznosa novčane kazne (gore navedena presuda Shell Petroleum i dr./Komisija, t. 119.).

170 U predmetnom slučaju tužitelj priznaje da je, dostavljajući Komisiji podatke potrebne za izračun vrijednosti relevantne prodaje, počinio određene pogreške, s obzirom na to da je u njih uključio i prodaju proizvoda različitih od LCD-a koji su predmet kartela. Komisija potvrđuje da navedeni proizvodi nisu trebali biti uključeni u izračun.

171 Također iz spisa predmeta proizlazi da je do navedenih pogrešaka došlo jer tužitelj poduzetniku, kojeg je sam izabrao kako bi utvrdio podatke koje treba prenijeti Komisiji, nije istaknuo posebna obilježja pojedinih vrsta LCD-a.

172 Opći sud smatra da navedena okolnost ne znači da tužitelj nije ispunio svoju obvezu suradnje koja proizlazi iz odredbe članka 18. Uredbe br. 1/2003 u toj mjeri da bi se to trebalo uzeti u obzir prilikom utvrđivanja iznosa novčane kazne. Naime, tužitelj nije nastojao Komisiju dovesti u zabludu, niti joj je podnio bruto podatke, na temelju kojih je Komisija trebala izračunati vrijednost relevantne prodaje, a da joj istovremeno nije dostavio objašnjenja potrebna radi izdvajanja neto podataka. Tužitelj je koristio vanjske specijalizirane savjetnike kako bi Komisiji mogao dostaviti potrebne podatke, ali je nepažnjom propustio tim savjetnicima objasniti razlike koje postoje među pojedinim vrstama LCD-a. U tom pogledu valja navesti da je jasno da tužitelju nije bilo u interesu Komisiji dostaviti netočne podatke koji bi obuhvaćali i druge proizvode osim LCD-a koji su predmet kartela, jer bi takvi netočni podaci njemu samo štetili na način da bi još povisili iznos novčane kazne koju bi mu Komisija izrekla.

173 U tim okolnostima, pravilna ocjena okolnosti predmetnog slučaja izvršit će se tako da se iznos novčane kazne koji treba izreći tužitelju izračuna na temelju ispravljene vrijednosti prodaje na koji se primjenjuje ista metoda koju je u pobijanoj odluci koristila Komisija, uključujući i u pogledu zaokruživanja. Tako utvrđeni iznos povećat će se na 288.000.000 eura (vidjeti gornju točku 163.).

174 Uzimajući u obzir prethodno navedeno, iznos novčane kazne treba smanjiti na 288.000.000 eura, a u ostalom dijelu tužiteljev tužbeni zahtjev odbiti.

Troškovi

175 Sukladno odredbama članka 87. stavka 2. Poslovnika, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove. Primjenom stavka 3. prvog podstavka istoga članka, ako stranke djelomično uspiju u svojim zahtjevima, Opći sud može podijeliti troškove.

176 U predmetnom slučaju Komisija nije uspjela u postupku jedino u odnosu na činjenicu da je radi utvrđivanja osnovnog iznosa novčane kazne koju treba izreći tužitelju u vrijednost relevantne prodaje uključila prodaju proizvoda različitih od LCD-a koji su predmet kartela. Međutim, navedena pogreška posljedica je tužiteljeve nepažnje, koji je Komisiji dostavio pogrešne podatke. S druge strane, tužitelj nije uspio u svim ostalim podnesenim tužbenim zahtjevima. U takvom se slučaju pravičnom ocjenom okolnosti predmeta tužitelju nalaže snošenje troškova, u skladu sa zahtjevom Komisije (u tom smislu vidjeti presudu Općeg suda od 27. rujna 2006., Roquette Frères/Komisija, T-322/01, Zb., str. II-3137., t. 338. i 339.).

Slijedom navedenog,

OPĆI SUD (šesto vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Novčana kazna izrečena InnoLux Corp., prethodno Chimei InnoLux Corp., u članku 2. Odluke Komisije C (2010) 8761 *final* od 8. prosinca 2010., koja se odnosi na postupak primjene članka 101. [UFEU] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39.309 – LCD), utvrđuje se u visini od 288.000.000 eura.**

2. **U preostalom dijelu tužba se odbija.**

3. **InnoLuxu se nalaže snošenje troškova.**

Kanninen Berardis Wetter

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 27. veljače 2014.

Potpisi